

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз бехирад рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИОЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№5 (12490)
30 январи
соли 2025

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

ФАҶОЛИЯТ

ТАВАҶЧУХИ РӯЗАФЗУНИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ – КАФИЛИ ПЕШРАФТИ СОҲАИ МАОРИФ

Дастовардҳои соҳаи маориф аз Паём то Паём: аз рушди маблагузории соҳа то қарзҳои имтиёзном ба омӯзгорон, аз фароригии кӯдакон ба қӯдакистонҳо то таъсиси шаклҳои алтернативии таълиму тарбияи томактабӣ, аз тайёр намудани кадрҳои баландихтисоси омӯзгорӣ то баланд бардоштани сифати таҳсилот, аз омӯзиши забонҳои хорӣ то татбиқи Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табииатшиносӣ, дақик ва риёӣ, аз бунёди муассисаҳои таълимӣ то бартараф намудани норасони кадрӣ дар соҳа, аз таҷдиди мазмуну муҳтавои китобҳои дарсӣ то таъмини хонандагон бо адабиёти таълимӣ, аз низоми баҳогузории 10-хола то баланд бардоштани мақоми омӯзгор ва ҷамъоварии маблаг дар муассисаҳо, аз баҳсҳои шабакаҳои иҷтимоӣ то ҳалли мушкилоти мавҷуда дар сӯҳбати сармуҳаррири нашрияи «Омӯзгор» бо вазiri маорif ва ilmi Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona Raҳim Xamro.

– Аз сӯҳбатамон вобаста ба дастоварду мушкилоти соҳа як сол сипарӣ шуд. Дар ин миён, соҳаи маорif ҳамаҷониба рушду такомул ёфт ва ба дастовардҳои зиёде ноил гардид. Аз ҷумла, соли 2024 маоши кормандони соҳаи маорif ба андозai 40 фоиз афзуд. Охири соли сипаришуда Пешвои миллат дар Паёми хеш ба Маҷlisi Oлии мамлакат таъқид кардан, ки боз маоши кормандони муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумӣ 30 фоиз ва маоши дигар кормандони соҳаи маорif 20 фоиз зиёд карда шавад. Аз ин рӯ, меҳостем сӯҳбатамон аз маблагузории соҳа ва мунтазам зиёд шудани маоши аҳли маорifi қишивар оғоз ёбад.

– Вокеан ҳам, рушду пешрафти ҳеч як соҳаро будуни маблагузорӣ ба он тасаввур кардан имконнозӣ аст. Аз ин рӯ, боиси ифтихору сарфарозист, ки Асосгузори сулҳу вахдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona, муҳтарам Эмомали Раҳмон ба соҳаи маорif таваҷҷуҳи хос зоҳир намуда, ҳамасола маблагузорӣ ба ин соҳаи ҳаётан муҳимро зиёд намуда истодаанд. Ҳусусан, дар солҳои соҳибистиқлолӣ 22 маротиба зиёд намудани музди меҳнати кормандони соҳаи маорif маҳз аз ғамҳориву таваҷҷуҳи ҳамешагии Роҳбарияти олии мамлакат дарак медиҳад. Дар баробари ин, дар соли 2025 аз ҳисоби буҷети давлатӣ барои соҳаи маорif 10 миллиарду 909 миллиону 495 ҳазору 414 сомонӣ маблаг чудо гардидаст, ки нисбат ба соли 2024 2 миллиарду 677 миллион сомонӣ, ё ин ки 32,5% зиёд мебошад.

Бо мақсади тақвияти хиғзи иҷтимоии мутахассисони ҷавони соҳаи маорif ва ҷалби онҳо ба фаъолияти омӯзгорӣ 3 майи соли 2006, №197 қарори Ҳукумати Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona «Дар бораи муқаррар намудани имтиёзҳо ба омӯзгорони ҷавон» қабул шудааст. Дар асоси қарори мазкур ҳамасола барои 333 нафар омӯзгор 2 млн сомонӣ (барои як омӯзгор 6000 сомонӣ) маблаг чудо карда мешавад. Дар соли 2024 дар асоси дарҳости раёсату шӯбҳои маорif барои 218 нафар омӯзгор 1 миллиону 308 ҳазор сомонӣ қарзи имтиёз

нок чудо карда шуд. Ҳамзамон, бо мақсади ҷалби ҷавонон ба фаъолияти омӯзгорӣ, таъмини таҳсилоти томактабӣ ва умумӣ бо кадрҳои баландихтисос, баланд бардоштани мақоми омӯзгор ва беҳтар намудани сатҳи зиндагии омӯзгорон аз соли 2015 қарори Ҳукумати Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona «Дар бораи андоза ва тартиби пардоҳти иловапулӣ ба маоши омӯзгорони ҷавон, ки дар дехот фаъолият менамоянд» қабул карда шудааст, ки тибқи он ба омӯзгорони ҷавоне, ки дар дехот фаъолият менамоянд, ба як воҳиди корӣ (1 ставка) дар соли аввали фаъолият иловапулӣ ба андозai 10 фоиз пардоҳт карда мешавад.

– Яке аз самтҳои асосии соҳаи маорif вусъат баҳшидани фаъолияти таҳсилоти томактабӣ ва фароригии ҳарҷи бештари кӯдакон ба ин зинаи таҳсилот маҳсуб мёбад. Фароригии кӯдакон, фаъолият ва сатҳу сифати таълиму тарбия дар муассисаҳои таҳсилоти томактабиро ҷой гуна арёбӣ мекунад.

– Дуруст аст, ки таҳсилоти томактабӣ аз самтҳои муҳимтарини фаъолияти соҳаи маорif ба шумор мегравад. Зоро он дар ташаккули шаҳсияти кӯдак нақши муассисир дорад. Ба таври дигар гӯем, маҳз дар ин давра ҳишти аввали бинои тарбияи шаҳс гузошта шуда, соҳтмони минбаъда аз ҷой гуна гузоштани он вобастагӣ дорад. Аз ин ҷост, ки зинаи томактабӣ зери таваҷҷуҳи бевосита ва ғамҳориҳои пайвастаи Пешвои муаззами миллат, Ҷаноби Оли, муҳтарам Эмомали Раҳмон карор дорад. Зоро имрӯз дар ин самти маорif масъалаҳои ҳалтагаби зиёде мавҷуданд. Барои расидан ба ин ҳадафҳо, пеш аз ҳама, заминай меъёрии ҳуқуқӣ ва ҷанбаи методӣ бояд таҳқим бахшида шавад. Инчунин, биноҳои нав бунёд карда шуда, шарикӣ давлат ва бахши ҳусусӣ таъмин гардад, дар баробари муассисаҳои томактабӣ ташкили шаклҳои алтернативии фароригӣ вусъат дода шавад, муассисаҳои гайримақсад истифодашаванда баргардонида шаванд.

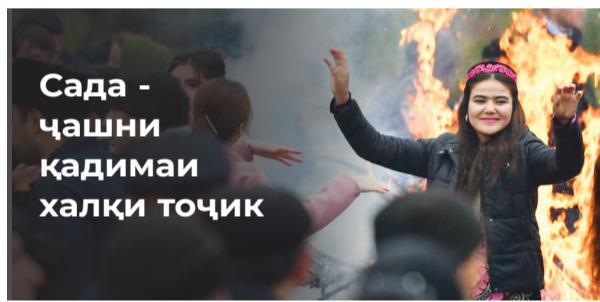
Бо мақсади таҳқими заминайи меъёрии ҳуқуқӣ (Давомаш дар саҳ. 2-3)

ДАР ИН ШУМОРА:

Озмуни «Илм-furӯfi маърифат» тафаккури илмио техникии аҳли ҷомеаро густариш мебахшад

Ҷаҳонро ба дониш тавон ёфтани 5

Ифодагари таманиёти нек 6

Рушди маорif – калиди муваффақият
Илм – неруи пешбар
Аз пешрафти илму маорif то саноатиқунонии босуръати қишивар 8-9

Рушди тафаккури техникий дар дарсхои физика 12

Таълими равияйӣ – тақозои замон 13

ТАВАҶЧУХ

Агар ҳоҳед, ки аз навовариҳои соҳаҳои маорif ва илми оғоҳ бошад, асноду ҳучҷатҳои соҳаро сари вакт дастрас намоед, аз дастовардҳои хонандагони ҷаҳонни иттилоъ ёбед, маводу матолиби сүдмандро доир ба соҳа мутолиа намоед, ҷолибтарин нигоштаҳоро оид ба умдатарин масоили рӯз биомӯзед, пас ба саҳифаи расмии вазорат дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram – «Вазорати маорif ва илми Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona» пайваст шавед.

QR – коди саҳифаи расмии Вазорати маорif ва илми Ҷумҳuriyati Toҷikiſtona дар шабакаҳои иҷтимоии Facebook ва Telegram

Телефон барои тамос: 225-81-55

Почтаи электронии «Омӯзгор»: n.omuzgor@maorif.tj

НАТИЧАГИРӢ

(Авалаш дар саҳ. 1)

тибки дастуру супоришҳои Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомали Рахмон ба Қонуни Чумхурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф» илова ворид ва мақоми ҳукуқии марказҳои инкишофи кӯдак муқаррар карда шуд. Низомномаи намунавии марказ (гурӯҳ)-и инкишофи барвақтии кӯдак ва Низомномаи намунавии муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ бо қарори Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон тасдиқ ва дастраси раёсату шӯъбаҳои маориф карда шуд.

Вобаста ба иҷрои вазифаҳо, ки дар Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон ба Мачлиси Олии Чумхурии Тоҷикистон аз 28 декабря соли 2023 зикр гардидаанд, бо мақсади таҷдиди мундариҷаи таълиму тарбияи томактабӣ ва тадриси забонҳои русиву англisisи Накшай таълими намунавии муассисаҳои таҳсилоти томактабии Чумхурии Тоҷикистон барои солҳои 2024-2025 таҳия гардида, минбаъд фанҳои хештанишиносӣ, забонҳои русиву англisisи ва забони давлатӣ дар гурӯҳҳои гайритоҷӣ чун машгулияти ҳатмӣ ҳафтае 2 маротиба таълим дода мешавад.

Ҷадвали басти воҳидҳои кории муассисаҳои томактабӣ, ки аз замони Шуравӣ амал менамуд, таҷдиди назар, мураббии марказ (гурӯҳ)-и инкишофи барвақтии кӯдак ва омӯзгорони фанҳои забони русиву англisisи ҳамчун воҳиди алоҳидай корӣ ворид карда шуданд. Шуруъ аз якими январи соли 2025 омӯзгорони гурӯҳҳои маркази инкишофи барвақтии кӯдак бо маоши вазифавӣ таъмин ва аз имтиёзҳои иҷтимоӣ бархурдор мегарданд.

Имрӯз тезъоди муассисаҳои томактабӣ дар чумхурий ба 744 адад расида, дар онҳо 113 970 кӯдак таълиму тарбия мегиранд, ки дар мукоиса ба соли 2023 37 муассиса ва 9049 нафар кӯдак зиёд мебошад. Ҷиҳати дастрасии бештари кӯдакон ба таълиму тарбияи томактабӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 2884 маркази инкишофи барвақтии кӯдак бо фарогирии 131317 кӯдак дар 5569 гурӯҳ таъсис дода шуд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2023 503 марказ, 1042 гурӯҳ ва 34771 кӯдак зиёд мебошад. Дар маҷмуъ, фарогирий ба зинаи таҳсилоти томактабӣ 245287 нафар ё 23,2%-ро ташкил медиҳад.

Бо мақсади фарогирии бештари кӯдакон вазорат тасмим гирифтааст, ки шаклҳои алтернативни таълиму тарбияи томактабиро ба роҳ монад. Бино-бар ин, барои фаъолияти се шакли алтернативӣ - маркази инкишофи барвақти, гурӯҳи бозӣ ва марказҳои ҳамоҳангосози таълиму тарбияи томактабӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти олии қасбӣ Тартиби ташкил ва фаъолияти шаклҳои алтернативии гирифтани таълиму тарбияи томактабӣ таҳия ва бо вазорату идораҳои даҳлдор мувоғиға карда шуд.

Тадбирҳои мазкур барои амалишавии таҷдиди Стратегияи миллии рушди маорifi Чумхурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ҷиҳати то соли 2025 ба 30% ва то соли 2030 ба 50% расонидани фарогирии кӯдакон ба таълиму тарбияи томактабӣ мусоидат хоҳад намуд.

— Дар суханрониҳои Пешвои миллат масоили омода намудани кадрҳои баландиҳтисоси омӯзгорӣ, боз ҳам баланд бардоштани сифати таълим, ҳътибори ҷиддӣ додан ба омӯзиши забонҳои ҳориҷӣ дар тамоми зинаҳои таҳсилот, илмҳои дақiq, риёзӣ ва табии пайваста таъқид мегарданд. Дар ин сamt Вазорати маорifi ва имлӣ қадом корҳоро ба сомон расондааст?

— Вазорати маорifi ва имлӣ кишивар ба масоили мазкур диққати маҳсус зоҳир менамояд ва баҳри бартараф намудани мушкилоти зикршуда тадбир-

ТАВАЧҔУҲИ РӮЗАФЗУНИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ —

ҳои судманд меандешад. Бояд қайд кард, ки дар муассисаҳои таҳсилоти умумии чумхурий 130 732 нафар (86 250 зан) омӯзгор ба таълиму тарбияи насли наврас сафарбар гардидаанд, ки нисбат ба соли таҳсili гузашта 3112 нафар омӯзгор зиёд шудааст. Аз шуморони умумии омӯзгорон 100 445 нафар (63 141 зан) – 76,8% дорон таҳсилоти олии, 6 728 нафар (5 198 зан) – 5,1% дорон таҳсилоти олии нопурра ва 21 564 нафар (16 269 зан) – 17% дорон таҳсилоти миёнаи қасбӣ мебошанд.

Ҷиҳати баланд бардоштани сифати таҳсилот ва ворид шудан ба фазои яго-

самти таҷдиди назар намудани мазмуну мундариҷаи стандарт, барномаҳои таълими, китобҳои дарсӣ ва ба талаботи стандартҳои муосир, ниёзу дарҳости хонандау ҷомеа мутобиқ ва мувоғиқ намудани онҳо китобҳои дарсии забони англисӣ аз синфи 3 то 11 пурра таҳлилу арзёбӣ карда шуд.

Дар самти тарғибу ташвиқи фанҳои дақiq, риёзӣ ва табии дар доираи Стратегияи омӯзиш ва рушди фанҳои риёзӣ, дақiq, ва табии дар соҳаи маорif ва имлӣ барои давраи то соли 2030 корҳои назаррас низ анҷом дода шудаанд.

Инчунин, тибки талаботи Тартиби ба таври истисно ба фаъолияти педагогӣ машғул шудани донишҷӯёни курси 4-уми ихтисосҳои алоҳида ва ё курси 5-уми ихтисосҳои ҳамгири шакли таҳсili рӯзона ва гойбона (фосилавӣ)-и аз рӯи ихтисосҳои равияи омӯзгорӣ ба таври бучавӣ (шартномавӣ бо розигии донишҷӯё) таҳсилқунандаи муассисаҳои таҳсилоти олии қасбии дорои равияи омӯзгорӣ ҷиҳати бартараф намудани эҳтиёҷоти қадрӣ донишҷӯёни курсҳои 4-5 равияи омӯзгорӣ ба муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ба таҷриба-омӯзии дарозмуддат сафарбар карда шуданд.

Набояд фаромӯш кард, ки дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 70%-ро занон ташкил медиҳанд. Тибки маълумотҳои оморӣ, айни замон зиёда аз 7000 омӯзгор дар нигоҳубини кӯдак карор доранд. Аз ин рӯ, новобаста аз он ки дар оғози соли таҳсил ҳамасола эҳтиёҷоти қадрӣ таъмин карда мешавад, аммо бо сабабҳои таваллуд ва нигоҳубини кӯдак, ивази ҷойи зисту қасб, беморӣ ва фавт дар давоми соли таҳсил бол эҳтиёҷот ба мушоҳида мепрасад.

— Мусаллам аст, ки сол то сол бунёди муассисаҳои таълими дар кишвар зиёд мегарданд. Соли 2024 дар шаҳру навоҳии чумхурий ҷи қадар муассисаи нави таълими соҳтаву мавриди истифода қарор гирифт ва дар соли 2025 ҷи төъдод муассисаи нави таълими дар асоси нақша ба истифода дода мешавад?

— Соли 2024 аз хисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағузорӣ бинои 4 шӯбайи маорifi шаҳру ноҳияҳои чумхурий ва 269 бинои муассисаи таҳсилоти умумӣ ва бинову синфҳонаҳои иловагӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ барои 57 610 ҷойи нишаст дар ябаст соҳта мавриди истифода қарор дода шуд (соли 2023 дар қаламрави чумхурий аз хисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағузорӣ 212 бинои муассисаи таҳсилоти умумӣ ва бинову синфҳонаҳои иловагӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ барои 45564 ҷойи нишаст соҳта ба истифода дода шуда буд).

Айни замон, омори иншооти соҳтаванди соҳаи маорifi ҷамъоварӣ гардида истодааст. Дар назар аст, ки соли равон дар қаламрави чумхурий зиёда аз 200 бинои муассисаи таҳсилоти умумӣ ва бинову синфҳонаҳои иловагӣ дар назди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ соҳта мавриди истифода қарор дода мешавад.

— Маълум аст, ки ислоҳот дар соҳаи маорifi бомаром идома дорад ва дар ин сamt корҳои зиёде ба сомон расонида шудааст. Ба андешаи шумо, вазифаҳо, ки дар назди Вазорати маорifi ва имлӣ қадомкорӣ даранд, қадомхоянд?

— Вобаста ба иҷрои дастуру супоришҳо, ки дар Паёми Президенти Чумхурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомали Рахмон дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилий ва ҳориҷии чумхурий ба Мачлиси Олии мамлакат ироа гардидаанд, Вазорати маорifi ва имлӣ якҷо бо мақомоти иҷроияи ҳоқимияти давлатии шаҳру ноҳияҳо, вазорату идораҳои даҳлдор бо истифода аз ҳамаи сарчашмаҳои маблағузорӣ ҷиҳати бунёди 1000 муассисаи таҳсилоти умумӣ вазифадор гардидаанд, ки ҷиҳати иҷрои супориши мазкур тамоми ҷараҳои зарурӣ амалӣ гардида истодаанд.

Ҳамчунин, барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳу сифати таълим, такмилии омӯзиши забонҳои ҳориҷӣ, фанҳои дақiq, ва мутобиқ гардонидан ба меъёрҳои байналмилалӣ тадбирҳои

наи байналмилалии таҳсилоти ҷаҳонӣ Консепсияи миллии арзёбии сифати таҳсилот дар Чумхурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2044, бо қарори Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон аз 29.04.2024, №240 тасдиқ гардида, ки он барои идоракуни тадбирҳои вобаста ба масъалаҳои баҳоғузорӣ ва арзёбӣ дар соҳаи маорif пешбинӣ шудааст. Бо мақсади амалишавии консепсияи мазкур, поиҳаи Стратегияи миллии арзёбии сифати таҳсилот дар Чумхурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2044 ва нақшай миёнамуҳлати он барои солҳои 2025-2027 барои баррасӣ ва тасдиқ ба Ҳукумати Чумхурии Тоҷикистон, макомоти иҷроияи ҳоқимияти давлатии шаҳру ноҳияҳои чумхурий ва муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 2108 адад кабинет ҳаридорӣ карда шудааст, ки 102,5%-и нақшаро ташкил медиҳад.

— Яке аз мушкилоти соҳаи нарасидани омӯзгорон дар муассисаҳои таълими ба ҳисоб меравад. Барои бартараф намудани мушкилоти мазкур ҷи тадбирҳои андешаидан шудааст.

Инчунин, дар доираи поиҳаи «Муҳити таълим - асоси таҳсилоти босифат» иштироқи хонандагони синфи 4-и муассисаҳои таҳсилоти умумии чумхурий дар арзёбии байналмилалий, ки соли 2025 дар муассисаҳои таҳсилоти умумии шаҳри Душанбе баргузор мегардан, ҷораҳои заруриро амалӣ намуда истодааст.

Инчунин, дар доираи поиҳаи «Муҳити таълим - асоси таҳсилоти босифат» иштироқи хонандагони синфи 4-и муассисаҳои таҳсилоти умумии чумхурий дар арзёбии байналмилалий PISA-ро гузаронид ва ба даври асосии арзёбии байналмилалий, ки соли 2025 дар муассисаҳои таҳсилоти умумии шаҳри Душанбе баргузор мегардан, ҷораҳои заруриро амалӣ намуда истодааст.

Ҳамзамон, оид ба ҷавобӣ набудани сатҳу сифати китобҳои дарсӣ ва дар

Ҷиҳати таҳқими заминai моддӣ-техникии муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, баҳусус, беҳтар ба роҳ мондани омӯзиш ва аз худ намудани фанҳои дақiq, васеъ намудани тафаккури техникио табиии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва беҳтар гардидани сифати таҳсилоти вобаста ба иҷрои Барномаи таъмин намудани муассисаҳои таълими бо кабинетҳои фанӣ ва озмоишгоҳҳои мӯчаҳҳазӣ таълими барои солҳои 2021-2025 дар чумхурий соли 2024 аз 2056 кабинети фаннии баనакшагирифтшуда аз ҷониби Вазорати маорif ва имлӣ Чумхурии Тоҷикистон, макомоти иҷроияи ҳоқимияти давлатии шаҳру ноҳияҳои чумхурий ва муассисаҳои таҳсилоти умумӣ шудааст.

— Яке аз мушкилоти соҳаи нарасидани омӯзгорон дар муассисаҳои таълими ба ҳисоб меравад. Барои бартараф намудани мушкилоти мазкур ҷи тадбирҳои андешаидан шудааст.

— Тибки дарҳости пешниҳоднамудай сардори Сарраёсати маорifi шаҳри Душанбе, сардорони раёсати маорifi вилояҳои шаҳру ноҳияҳои чумхурий мубаризонид ва барои соли таҳсил 2024-2025 ба 4301 нафар кадрҳои омӯзгорӣ эҳтиёҷ доштанд, ки аз ин төъдод ВМКБ 422 нафар, вилояти Ҳатлон 1085 нафар, вилояти Суғд 995 нафар, шаҳри Душанбе 264 нафар ва шаҳру ноҳияҳои тобеи чумхурий 1535 нафарро ташкил медод.

Баҳри бартараф намудани эҳтиёҷоти кадрҳои иҳтиносандар дар муассисаҳои таълими шаҳру ноҳияҳои чумхурий тибки роҳҳати Вазорати маорif ва имлӣ 3168 нафар кадрҳои омӯзгорӣ шуданд, ки аз ин төъдод ВМКБ 240 нафар, вилояти Ҳатлон 1176 нафар, вилояти Суғд 915 нафар, шаҳри Душанбе 209 нафар ва ШНТҔ 628 нафар мебошад. Ба ҳолати 30.12.2024 2031 (64,1%) нафар мутахassisи ҷавон ба ҷойи корҳозир гардидаанд.

▶ НАТИЧАГИР

КАФИЛИ ПЕШРАФТИ СОҲАИ МАОРИФ

судманд андешида мешавад.

Мухимтар аз ҳама, ҳамаи мо – кормандону алоқамандони соҳаро зарур аст, ки дар заминаи маорифи миллий ва бо дарназардоши омӯзиши таҷрибаи пешқадами кишварҳои дар самти маориф муваффақ фаъолияти самара баҳашро ба роҳ монда, кадрҳои донишманду баландиҳтиносро тарбия намоем ва Тоҷикистони азизамонро дар араси ҳаҷонӣ бештар муаррифӣ намоем.

– Вокеан ҳам, дар Паёми Пешвои миллат ба Маҷлиси Олии мамлакат ба масъалаи тарбияву ба камол расонидани мутахассисони варзида дикқати маҳсус дода шуд. Дар ин чода Вазорати маориф ва илм ҷой тадбирҳои судманд андешидааст?

– Пешвои миллат мунтазам ба зинаи таҳсилоти олии касбӣ, маҳсусан, омода намудани мутахассисони соҳибкасб вобаста ба талаботи иқтисоди миллий ҷавобгу дикқати асосӣ медиҳанд. Вазорати маориф ва илм бо дарни масъулият ҷиҳати иҷрои дастуру супориши Сарвари давлат, мухтарам Эмомали Рахмон, ки дар Паёми худ (28.12.2024) дар замти соҳаи маориф ва илм таъкид доштанд, нақшай ҷорабинҳои таҳия намуд ва масъулиин ҷиҳати дар амал татбик намудани масъалаҳои гузашташуда ҷораандешӣ доранд. Дар ин замина, 30 декабря соли 2024 дар Академияи таҳсилоти Тоҷикистон маҷлиси машваратии назди вазири маориф ва илм бо иштироки соҳторҳои Вазорати маориф ва илм ва роҳбарони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар доир карда шуд. Дар ҷаласа масъалаҳои гузашташуда, ки дар Паёми Пешвои миллат, мухтарам Эмомали Рахмон вобаста ба фаъолияти мактабҳои олии таъкид гардида буд, мавриди баррасӣ қарор дода шуд. Ва ҷиҳати ҳаллу фасл ва бартараф намудани мушкилоти ҷойдошта, фароҳам овардани заминаҳои устувор барои ҳарчи зудтар таъмин намудани рушди иқтисоди рақамий ва омода кардан мутахассисон қарорҳои даҳлдор қабул гарди.

Новобаста аз он ки дар зинаи таҳсилоти олии касбӣ ҳамасола корҳои зиёде, аз қабили соҳта ба истифодаи додани биноҳои хуштарҳу замонавӣ, тақмил бахшидани санадҳои мөъёрию ҳукукӣ, заминаҳои моддӣ-техникӣ, рушди неруи зехнӣ, таъмини маводи таълимиӣ ва зиёд намудани музди маоши кормандон роҳандозӣ мегарданд, ҳанӯз ҳам фаъолият ва омода намудани мутахассисон талаботи бозори таҳсилотро қонеъ карда наметавонад. Зоро рушди илм, техника ва технологияи пешрафтаи мусосир тақозо менамояд, ки суръати фаъолияти муассисаҳои таълимиӣ ба бозори истехсолӣ, саноати-кунонӣ, энергетика ва иқтисоди рақамий баробар сурат гирад.

Албатта, омӯзгор як неруи бузурги бедоркунандаи руҳи зехни миллат ба шумор меравад ва ояндаи ҳар як миллат аз партави таълимоти ўманшаш мегирад. Бо ин максад, Вазорати маориф ва илм ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи қасбияти омӯзгорон ва истифодани технологияҳои мусосир таълими, ҷорӣ намудани технологияҳои рақамий дар раванди таълим, табодули академии омӯзгорону донишҷӯён, таъсиси гурӯҳҳои русиву англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ тасмим гирифтааст, ки Барномаи тақмili иҳтинос ва бозомӯзи кадрҳои илмию педагогӣ, Барномаи таъlimии курсҳои тақmili iҳтиноси омӯzgoron va Стратегияи рушди муассисаҳои таҳсилоти олии касбiro таҳия намояд. Дар зимн, низоми рақамикунioni ҷараёнӣ

таълимиро дар зинаи таҳсилоти олии касбӣ ҷорӣ намуда, кадрҳои ба талаботи рушди иқтисодиёти миллий зарурро омода ва ба истехсолот сафарбар намояд.

– Дар ин замина, меҳостем, ки сұхбатамон атрофи масъалагузориҳо, ки дар Паёми Сарвари давлат зикр шуданд, идома ёбад. Таъкид гардид, ки Вазорати маориф маориф ва илм ҷиҳати таҷиди назар кардан стандартҳои таълимиӣ, ворид намудани воҳидҳои таълимиӣ, ворид намудани барномаҳои таълимиӣ, ворид намудани забонҳои ҳориҷӣ, таҳияи маводи мусосир таълимиӣ, истифодай босамари технологияҳои рақамий, усуљҳои навини омӯзиши забон ва тақмili маҳорати касбии омӯzgoron ҷораҳои катъӣ андешад. Дар зими, ҷиҳати вусъат баҳшидан ба равандҳои инноватсионӣ ва истифодай ҳамаҷонибай имкониятҳои

технологияҳои рақамий дар иқтисодиёт, солҳои 2025 – 2030 «Солҳои рушди иқтисоди рақамий ва инноватсион» ӯзлон гардид. Ба андешаи шумо, барои боз ҳам тақмил бахшидани стандарту барномаҳои таълимиӣ, маҳорати касбии омӯzgoron ва истифодай босамари технологияи рақамий дар соҳаи маориф қадом корҳоро бояд ба сомон расонд?

– Дар доираи тадбирҳо ҷиҳати тақmili стандарту барномаҳои таълиmiy, боло бурдани маҳорати касбии омӯzgoron ва истифodai samaranokи технологияҳо як қатор корҳои мухим ба сомон расонida шудaанд.

Дар асоси дастуру ҳидоятҳои Пешвои миллат стандартҳои таълиmiy таҷdид ва ба талаботи замони мусosir mutoobiқ гарdonida shuda istodaand. In standardҳoи tаъlimiy ба omӯziши malakahoи mусosir, az chumla, taфakkuri tehniki, kor bo tehnologiyaho va taқmili malakahoи zabondoni ҷarbiotmand meboшand. Az chumla, ҷiҳati omӯziши fanҳoi daқik, tabiъi va riёzӣ standardҳoи tаъlimiyin in fanҳoи tibki nizomi bainalmilalii STEM taҳия gardi, mutoobiқi on kitobҳoi darsi va mavodi tаъlimiyin nasli nав tаъliif mешавand.

Накшаву барномаҳои таълиmiy таҷdид гардида, dar onҳo iстиfodai usulҳoи interaktivӣ va tehnologiyaи рақамий vorid karda shudaand. Az chumla, dar muassisaҳoи tаъlimiy bарномаҳои mусosir omӯziши забонҳои ҳориҷӣ ҷorӣ shuda, omӯzgoron bo mavodi tаъlimiy zamonaвi tаъmin гардиданд.

Bo максади баланд барdoшtani maҳorati kасbии omӯzgoron, kursҳoи takmili iҳtiнос va seminarkhoy omӯziш roҳandozӣ shudand. Xolo omӯzgoron munтazam az kursҳoи maҳorati kасbии oид ba iстиfodai tehnologiyaи raқamiy va usulҳoи nавi tаъlim meгузарand. Ҷalbi korshinosoni doxiliu ҳoriҷӣ dar in samt samara xub doda istodaast.

Mavodi mусosiri tаъlimiy, az chumla, kitobҳoi elektronӣ va bарномaҳoи

taъliimiи interaktivӣ tаҳия ва ба muassisaҳoи tаъlimiy peshnixod shudan. Xolo xonandagunom omӯzgoron ба in zaхираҳo tавассuti platformaҳoи raқamaij dastrasai dorand.

Bo makсадi gustarihi rawandҳoi innovatsionӣ, Vazorati maorif va ilm bo xamkorixoi xudro bo sharikonи bainalmilalaii va baxshi xususiy vusъat baxshida istodaast. Loixaҳoи mуштарак, ki bo in sharikon tатbiқ mешawand, ba rушdi maorif musoидat mekunand.

Ҷiҳati tаъlimini sifat va samaranokin in tадbirҳo, nizomi monitoringi pайвастa roҳandozӣ garida, dar aсоси natichaҳoи on камбуđihox istoҳo shuda istodaand.

Bo itminon metavon guft, ki in tashabbusҳo bo baland bardoшtani sifati tаъlim, rушdi maorif va omoda-

sosii mутахассисони rakobatpazir musoидat mekunand.

– Xarçand sұхбati mo dar atrofi dastovardҳoи soҳaи maorif az Paёm to Paёm ast, ammo dar oxir mehoxem, tаvachchuh iшumoro doir ba chand mушкиl, ki dар shabakaҳoи iҷtimoiy beshtar baxshidi атрофи onҳo surat megiрад, az chumla, doir ba guzariш ba nizomi baҳoguzorii 10-hola, past zadan shayn sharaфи omӯzgor, kambuđivu norasoni bарномai tаъlimivu kitobҳoi darsi va chamyvarии mablag az xonandagun bo baxonaҳoи gunoғun chalb namoem. Az in rӯ, ba masъalaҳoи mazkur равшани мебахshid, то axli chomea az vokeят voqif megarididan.

– Shoistai tаъkiд ast, ki soҳaи maorif tадričan rушdi takomul meёbad va in omil imkonu sharoit faroҳam meorad, ki maorifi kishvar ba nizomi baҳoguzorii ҷaҳoniy mutoobiқ gardonida shawad. Az in rӯ, Vazorati maorif va ilm pайвастa taloш menamoyd, ki ҳam zaminaҳoи moddiу tehniki va ҳam satxu sifati tаъlim bаланд bardoшtsha shawad. Nizomi 10-hola baxoguzorii bâъdi omӯzišu tаҳilih wa barrasii korshinosoni bарoи maorifi milliy muайyan karda shud, ki metavonad ba ҳama amalҳoи mukhassilin baҳoguzorii karda shawad. Binobar in, zarur shumoridem, ki bâъdi ozmoish in nizomi baҳoguzoriro dar muassisaҳoи tаъlimiy ҷorӣ shudaast. Dar in zamina, ba maқsadi baland bardoшtani sifati tаҳsilot, satxi doniš, malaka va maҳorati amaliy xonandagun, vorid shudan ba fazoi ягонаи tаҳsiloti ҷaҳoniy, muaiyan namudani satxi vokei doniši xonandagun, xavasmangardoni va omoda namudani onҳo dar zinaҳo minbaðda tаҳsil, baҳoguzorii vokei ba doniš, malaka va maҳorati xonandagun muassisaҳoи tаҳsiloti umumi ozmoish tаҳия garidid. Baroи ba tavri samaranok amaliy namudani munosibati bosaloxiyat ba

taъlimim az rӯyi nizomi baҳoguzorii 10-hola va meъerҳo arzébîy dar 140 muassisaҳo tаҳsiloti umumi az tamomi mintakaҳoи chumxurij ozmoish ҷaraen dorad.

Obrou ётибор va шарафи omӯzgor boyad daҳlnopazir boшad, zero omӯzgoron ravshanibash va roxnamoi aҳli chomea meboшand. Az in chost, ki Peshvoi milliat, muxtaram Emomali Rahmon baҳri baland bardoшtani choygoҳi omӯzgor dar chomea pайvasta tадbirҳoи sudmand meandeshand. Bo dasturi Sarvari давлат Қонуни Чумхурии Toҷikiстон «Dar borai makomi omӯzgor» kabul megarad, ki dar on vazifavu risolat va naқshi omӯzgoron dar peshrafti chomea niшon doda meшawad va dar zimn, az nitoghi konuni obrou ётиборi omӯzgoron taloш va xidmati arzandaи onҳo dar tаъlimi tarbia va ba kamol rasonidani mutahassissoni varzida қадrinoسi namoem.

Masъalaи takmili mazmuни muxtavoi kitobҳoи darsi dar mehvarи fayoliyati Vazorati maorif va ilm karor dorad. Xar nigoшtavu peshnixode, ki az choni bi muҳakkikonu muнаққidon va maktabshinoson doir ba mazmuни muxtavoi kitobҳoи darsi dar vositaҳoи aҳbori omma, maҳsusan, matbouot naшr megarand, mo mawridi omӯziш va tаҳilihli barrasi қaror medixem va dar naшrҳoи minbaðda kitobҳo onҳo ba ётиbori omӯzgoron taloш va xidmati arzandaи onҳo dar tаъlimi tarbia va ba kamol rasonidani mutahassissoni varzida қадrinoSi namoem.

Vokean ҳam, яке az mушкиlot on буд, ki bарoи bарxе az fanҳoи tаъlimiи muassisaҳoи tаҳsiloti umumiй kitobҳoи darsi az choni bi olimmonu mukarrizon va muallifon kitobi darsi mawridi tаҳilihli қaror doda meшawand. Az in rӯ, tадričan kitobҳoи našli nav takmili ёftavu ҷavobgu ba meъerҳo bainalmilalaij meboшand.

Vokean ҳam, яке az mушкиlot on буд, ki bарoи bарxе az fanҳoи tаъlimiи muassisaҳoи tаҳsiloti umumiй kitobҳoи darsi az choni bi olimmonu mukarrizon va muallifon kitobi darsi mawridi tаҳilihli қaror doda meшawand. Az in rӯ, tадričan kitobҳoи našli nav takmili ёftavu ҷavobgu ba meъerҳo bainalmilalaij meboшand.

Bobastha ba masъalaи oxir, boyad kайд kar, ki tibki sanadҳoи meъerҳoи ҳuкуkii amalkunanda, xususian, Қonuni Chumxurij Toҷikiстон «Dar borai maorif» chamyvarии ҳamaguna mablag dar muassisaҳoи tаъlimiy manъ ast. Agar naфare mehoҳad, dar obodoni muassisaҳoи tаъlimiy va ё korи digari vobastha ba tаъlimu tarbia saҳm guzorad, tanҳo tавассuti suratxisobi muassisa va ba tavri fayriناqdi imkon dorad, ki in amalro ančom dihad. Ҳamzamom, dar soҳaи maorifi kishvar nizomi sarikasij amal mekunad va dar on mablag ҳam bарoи tаъlimi tаъlimiy manъ ast. Agar naфare mehoҳad, dar obodoni muassisaҳoи tаъlimiy kumitai padar modaron fayoliyati menamoyand va iddae az onҳo xud tashabbus niшon doda, sinfxona ё binoi muassisaro rangi bor ё tаъlimi mekunand, ki in amal dardoiри saloҳdi taraфain ančom doda meшawad. Ba istisnoi onchi ki guftem, agar xolatҳoи fayriқonu чamъvarии mablagҳo dar muassisaҳo vuchud doшta boшad, shaхrvandon metavonand mustakimam ba vazorat murociat namoyand.

– Tашакur bарoи sұхbat.

– Salomat boшed.

Мусоҳib Эҳсон САФАРЗОДА,
«Омӯзгор»

 СИФАТИ ТАҲСИЛОТ

РИСОЛАТ

28-уми январи соли чорӣ дар Вазорати маориф ва илм ҷаласаи Гурӯҳи маорифи маҳаллӣ (LEG) бо иштироқи вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон Раҳим Саидзода, муовинони вазири маориф ва илм, намояндагони шарикони рушд, сардорони раёсату шуъбаҳои дастгоҳи марказӣ, роҳбарони муассисаҳои тобеъ ва дигар кормандони соҳаи маориф баргузор гардид.

Дар ибтидо вазири маориф ва илм қайд намуд, ки ҹаласаи Гурӯҳи маорифи маҳаллӣ платформа-ест, ки масъалаҳои соҳаи маорифро якҷоя бо шари-кони рушд мавриди баррасӣ қарор медиҳад. То кунун дар самтҳои гуногуни соҳаи маориф, аз қабили фарогирӣ кӯдакон ба таҳсилоти томактабӣ,

ЧАЛАСАИ ГУРҮХИ МАОРИФИ МАҲАЛЛӢ

болов бурдани сатхι таълиму тарбия, мұчаххазгар-
донии кабинетқо ва озмоишгоҳои фаннӣ ва дигар
самтҳои соҳа дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд
корҳои зиёде ба анҷом расидааст.

Гуфта шуд, ки чаласаи имрӯза баҳри муаррифи ҳарозонҳои зеркомпонентҳои лоиҳаҳои Бонки Исломии Рушд ва имзои Созишномаи ҳамкорӣ байни Вазорати маориф ва илм ва Ҳазинаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид (ЮНИСЕФ), баррасии лоиҳаи «Биё, ҳамроҳ омӯзем», муаррифи ҳарозонҳои «Такмили таҳсилоти миёнаи умумӣ дар соҳаи фанҳои дақиқ, риёзӣ, мухандисӣ ва математика СТЕМ (STEM)» ва натиҷагирий аз фаъолияти лоиҳаи «Таҳқими муносабати босалоҳият ва истифодаи технологияи иттилоотӣ – коммуникатсионӣ дар раванди таълими фанҳои дақиқ, риёзӣ ва таҳсилоти касбӣ, техникий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар соли 2024 ва вазифаҳо барои соли 2025 мебошад.

Дар чаласа масъалаҳои зиёде, аз чумла, боло бурдани сифати таҳсилот, мухаххазгардонии синфонаҳои таълимӣ, татбики лоиҳаҳои босамар дар соҳаи маориф, нашри китобҳои дарсӣ ва маводи таълимӣ, гузариш ба низоми даҳҳолаи баҳогузорӣ, соҳтмони муассисаҳои таълимӣ, рақамикунонии соҳаи маориф, рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқа ва риёзӣ ва дигар масъалаҳои соҳаи маориф мавриди баррасӣ қарор гирифтанд.

Маркази матбуюти Вазорати маориф ва илм

МАСЪУЛИЯТ

Дараача маърифати ахли чомеа ба пешравии кишвар рушду таъсири бевосита мерасонад. Зеро кохиш ёфтани дараачаи маърифатнокии чамъият ба суст гардидани пояҳои маънавии он оварда мерасонад. Дар маърифатнок намудани ахли чомеа саҳми омӯзгор хеле бузург мебошад.

Хамчунин, сахми устодон дар эхёо посдории та-
маддуни миллй, худогохиу худшиносии миллй,
ватандүстиву ватанпаастии насли наврас ва чавонон
хеле да хеле назаррас мебошад. Хусусан, дар солхой
аввали ба даст овардани истик-
полият, ки давраи хам аз чихати
сиёсий ва хам аз чихати иқтисо-
дию ичтимой хеле вазнин буд,
сахми омӯзгорон дар баланд
бардоштани сатхи маърифатнокии маънавияти насли
наврас ва тарбияи онҳо дар рухияи ватандүстиву
худогохии миллй хеле калон буд. Дар замони мусоир
дар самти тарбияи чавонон муаммо ва мушкилоти
нав ба навро мушохидা кардан мумкин аст, ки ҳалли
ин мушкилот ба дўши устодону омӯзгорон аст.

Омӯзгор дар рушду ташаккулëбии чамъият, ри-
вочу такомули он мавкеи асосиро ишғол менамояд ва
ояндаи миллат аз фаъолияти фидокоронаи ў вобас-
тагии зич дорад. Бинобар ин, бояд мақом ва манза-
лат, шаъну шарафи омӯзгор аз ҷониби қиширҳои гуно-
гуни чомеа ҳамеша ҳифз карда шавад. Пешвои мил-
лат низ дар суханронии худ инро қайд менамоянд.

Мақоми баланди омұзгор

ян менамоянд дар бар мегирад:

- кадру қимати касбى омۇзгорى با одобى омۇزгор;
-талабот ба меъэрхой тайёрии касбى ва маҳсулитини
мехнати омۇзгор;
-даражай эътироф ва даастгирии омۇзгор аз тарафи
давлат;
-хурмату эхтироми омۇзгор дар чамъият, муассиса
саи таълимий, оила ва байнини таълимгирандагон;
-шароити таъминоти моддии омۇзгор;
-холати хифзи хукукىй ва кафолатхой хифзи
иҷтимои омۇзгор».

Тавре ки аз маълумоти дар боло овардашуда дидан мумкин аст, қадру қиммати устодон, шаъну ша-

хам бештар ба омӯзиши илмҳои риёзиву дақиқ ва табий ҷалб кардани наврасону ҷавонон, олимону муҳаққиқон ва устодону омӯзгорон» унвон намуданд. Озмуни «Илм - фурӯғи маърифат» тафаккури илмию техникии ахли ҷомеаро густариш мебахшад ва ба тавсееи навовариву ихтироъкорӣ, робитаи босамари илм бо истеҳсолот, қашфи истеъодҳову омӯзиши васеи фанҳои дақиқ, истифодаи босамари технологияҳои рақамий ва такмили маҳорати касбии омӯзгорон мусоидат мекунад.

Тоҷикистон ва фардои шукуфои онро наметавон бидуни рушд баҳшидан технологияҳои навин ва таҳқими фанҳои дақиқ тасаввур намуд. Ин масъалаи муҳим ба иқтидору тавонмандии давлат, амнияти миллат ва такмили батадричи некуваҳволии аҳли чомеа ҳамбастагӣ дорад. Вобаста ба ин нукоти зикршуда, озмуни ҷумхуриявии «Илм - фурӯғи маърифат» аҳамияти боз ҳам барҷастатаре пайдо карда, он марҳилаи тозаэро дар кишвари мо дар ҷодаи омӯзишу арҷузории илм боз кардааст. Илм, ба таъкиди ниёғони барӯмандамон, «куфлкӯши ҳама дарҳост» ва он қалиди дари саодатмандихоро ба дasti одамон медиҳаду ба комёбихоянҷон замина мегузорад.

Бобаста ба ин, бо дастури Пешвои миллат, вазоратҳои маориф ва илм, рушди иқтисод ва савдо, Академияи миллии илмҳо, Комиссияи олии аттестацонӣ, академияҳои соҳавӣ ва дигар соҳторҳои марбута дар муддати ду моҳ муваззаф гардиданд, ки «Барномаи давлатии тайёр кардани кадрҳои сатҳи баланди илмӣ барои солҳои 2021-2030»ро таҳия ва ба Ҳукумати чумхурӣ пешниҳод намоянд.

Масъалаи дигаре, ки Президенти мамлакат дар Паёми охирашон ба он дахл карданд, «тачди» назар кардан стандаартҳо ва нақшаву барномаҳои таълим, ворид намудани воҳидҳои нави кории омӯзгорони забонҳои ҳориҷӣ, таҳияи маводи муосири таълимӣ, истифодаи босамари технологияҳои ракамӣ, усулҳои навини омӯзиши забон ва такмили маҳорати қасбии омӯзгорон мебошад».

махорати касий омүзгөрөн мебашад».

Такмилу таҳрири стандартхо ва нақшаву барномаҳои таълим ба омӯзиши ҳаматарафа ва саводомӯзии хонандагон мусоидат карда, рушди ҷаҳони фикриву қобилияти зеҳнии онҳоро такмил мебахшад. Зоро ҳақиқати илмӣ зимни таҷриба дар ҳаёти инсон сабит мегардад.

Ба воситай илм равандҳои ҷаҳони муосир, ҳодисаҳои табииат, пешрафти иқтисодиву иҷтимоии ҷомеа, ҳарактер (маниш) ва арзишҳои миллии ҳар як ҳалқу миллат омӯхта мешавад.

*С. ТҮРОНОВ,
сармутхассиси шуъбаи фанҳоу
табииатшиносӣ ва риёзии
Академияи таҳсилоти Тоҷикистон,
номзади илмҳои педагогӣ*

раф ва обрӯву манзалати онҳо қонунан аз тарафи давлат хиғз карда мешавад. Файр аз ин, стратегия, консепсия ва барномаҳои давлатӣ, ки бевосита ба соҳаи маориф даҳл доранд, дар асоси химояи ин принсипҳо амал менамоянд. Ҳамаи ин натиҷаи сиёсати дурандешонаи Пешвои миллат буда, соли ҷорӣ Президенти қишвар, муҳттаром Эмомали Рахмон мақомотҳои даҳлдорро вазифадор намуданд, ки «Лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақоми омӯзгор»-ро таҳия ва барои баррасӣ ба Ҳукумати мамлакат пешниҳод намоянд. Ин тадбiri саривактаи Пешвои миллат боиси ҳалли мушкилоти ҷойдошта дар самти таълим ва тарбияи ҷавонон ва боз ҳам устувор гардонидани мақоми омӯзгор дар ҷамъият мегардад. Дар баробари ин, бояд қайд намуд, ки ҳуди устодон низ дар самти баланд бардоштани мақому манзалат ва қасбияти хеш саҳми худро гузоранд. Зеро дараҷаи маърифатнокиу фарҳангӣ омӯзгор ва маҳорати қасбии ў ба сифати таълиму тарбия, сатҳи донишшандӯзии насли наврас таъсири бевосита мерасонад.

*Малика АХМЕДОВА,
номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи
иқтисодии мӯҳандисӣ ва менеҷменти Донишкадаи
политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон
ба номи М. Осими шаҳри Ҳучанӣ*

АНЬАНАҲОИ МИЛӢ

Сада ҷашни қадима ҳалки тоҷик ва мардуми Шарқ буда, садсолаҳот, ки зиндагии мардумро файзу фараҳ мебаҳшад. Гузаштагонамон ҷашни Сада, Наврӯз, Тиргон ва Мехргонро «Ҷашни чоргон» номиданд, ки хусусиятҳои фарқкунанда доранд.

Мувофиқи тағириу иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи рӯзҳои ид» аз соли 2018 ҳар сол 30 یянвар дар ҷумҳури иди Сада таҷпил мегардад.

Дар ДДХ ба номи академик Б. Фафуров бахшида ба идҳои мардумӣ конғронси илмӣ, сабқатҳои адабию варзишӣ ва воҳӯриҳо баргузор мегарданд. Профессори ДДБ ба номи Н. Ҳусрав, доктори илмҳои физика-математика Абдулҳай Комилӣ мегӯяд: - «Сада ҷун маросими зироаткорон дар «Авасто», асарҳои Абурайҳони Берунӣ, «Шоҳнома»-и безаволи Абулқосим Фирдавсӣ, «Сиёсатнома»-и Низомулмӯлк, «Наврӯзнома»-и шоир ва файласуф Умарӣ Ҳайём ва дигарон зикр шудааст». Мардумшиноси машҳури рӯз Н.А. Қисляков навиштааст: «Идҳои Наврӯз, Тиргон, Мехргон ва Сада аз бузургтарин идҳои Эрони қадим ба шумор рафта, бо расму русуми ҷолиб гузаронида мешуданд. Иди Сада, аз рӯйи гуфтаи Муҳаммад Наршайӣ, Абулқосим Фирдавсӣ, Абурайҳони Берунӣ ва Байҳакӣ, сад рӯз пеш аз Наврӯз таҷпил мешуд.

Номзади илмҳои таъриҳ, профессор Усто Ҷаҳонов мегӯяд, ки Садаро сад шабонарӯз пеш аз Наврӯз ҷашн мегирифтанд, ки он мутобики солшумории нау ба 30-31-уми یянвар рост меояд. Аммо тоҷикони Ваҳӯ ва дигар маҳаллаҳои ин минтақа онро таҳти номи Ҳут мутобики солшумории нау 28 феврал ҷашн мегиранд ва он нишонаҳои Сада қадимро нигоҳ доштааст.

Бино ба ақидаи мардумшинос М. Рахимов, омодагӣ ба ҷашни Ҳут пешӣ сар шуда, ҳанӯз фасли тирамоҳ соҳибхоназанҳо барои омода соҳтани таоми маросими ҷаҳонӣ ба доҳили «рӯғанчима» (кӯза барои нигоҳдории равған) равғани зард гузашта, болояшро бо

Баъзе аз сокинони дигари деха ҳамроҳашон шир, чурғот, намак, инчунин, дегу табаку коса ва пиёлаву чумча мегирифтанд. Мардҳо дар аловхона таоми маросими «рӯғанчӯӣ» омода карда, дар зарфҳои ширу чурғотдошта нон реза карда, аз болояш равғани зар-

идро дар хонахояшон истиқбол мегирифтанд. Дар давоми се рӯзи таҷлили иди Ҳут дар аловхонаҳо пайваста гулҳан меафрӯҳтанд. Дар гирду атрофи он барои ҷӯшонидани ҷой ҷойҷӯшҳои қалони мисин ва ҷӯянӣ мегузоштанд. Дусе мард масъули ҷойкаши мешуданд ва ин масъулиятро тамоми рӯз ба дӯш мегирифтанд. Сипас, дар атрофи гулҳан ҳурсандиву шӯҳӣ, сурӯҳонӣ, мусиқинавозию ракӯ бозӣ карда, масҳара-боҳо бо ракҳои ҳазломез саҳнаҳои намоиш медоданд.

Ҳуллас, маросиме, ки дар иди Ҳут дила мешавад, ба иди Сада монанд аст. Сурӯҳои ба ҷашни Ҳут бахшида, ки иди зироаткорон аст, одамонро аз наzdikshavon fassli bakhor va ayommi omoda namudan asobi dehkonӣ ba kishtrukor ogox menamoyand. Vale bâzân dar moxi fevral, xususan, dar oxihi Ҳut, dehkononro sardihoi ziedi gairicashmidt intizor ast. Bo makсади on ki tabiat ba xoli dehkon raҳm kundan va sardihox testrar ba ančom rasand, marдум boz dar alovxona ҷамъ shuda, duoi xair honda, chorvoero zabz mekarband.

Дар равғане, ки ҳанӯз фасли тирамоҳ дар «рӯғанчима» гузашта, барои Ҳут нигоҳ медоштанд, таоми ширрӯған омода карда, онро бо ҷапотӣ истеъмол мекардан. Аз ин ҳама маълум мешавад, ки Сада иди тоисломӣ аст, зеро дар он давра ҷорабиниву иди ҷашни дар аlovxona bo puxtani namudxo gunguni taomxo, surӯhoni ruhni raқsu bozӣ va ҳazl shӯxhio barguzor moshud... Сада муарифи тамаддуни волои маънавии ҳалқи тоҷик ва tačassumgari haeti rangin orzu omoni marдум maboшad.

Сафар ЭРКАЕВ,
дотсенти кафедраи археология,
этнография ва динииниосии ДДХ
ба номи академик Б.Фафуров

ҳамир рӯйпӯш ва болои ҳамиро бо лой андова мекардан. Қӯзашро то фарорасии ид нигоҳ медоштанд ва дар рӯзи иди Ҳут ба шавхаронашон медоданд. Мардҳо кӯзаро ба аловхона (ҷойи баргузории иду маъракаҳо ва ҷамъомади ҳаррӯзан мардҳо, ки масълаҳои рӯзро муҳокима мекардан) мебурдан.

Дар рӯзи фарорасии Ҳут ҳар ҳонавода то 50-100 дона ҷапотӣ (нони маросими ҳисобида мешуд) омода карда, онро ба аловхона равон мекард.

ди доғшуда мерехтанд ва якҷоя тановул мекардан. Ҳамин гуна таомро дар аловхона се рӯз пайи ҳам омода месоҳтанд. Ба гайр аз ин, ҳар ҳонадан ба қадри тавон таоми дигар низ пухта, онро ба аловхона равон мекард.

Сарватмандон гӯсфанд ё буз забҳ карда, онро якљут пухта, ба ин макон меовардан. Одатан ҷунин рӯзҳо дар аловхона ҳӯроки зид ҷамъ мешуд ва онро тақсим мекардан. Дар омода ва тақсими таоми идона мардони қалонсол иштиrok мекардан, зеро занҳо

ЧАШНИ САДА

Ҷойи баҳс нест, ки маъмуратарин ва барҷастатарин ҷашни ҳалқи тоҷик Наврӯз ӯзтироф гардидааст. Ҷашни дигари мардумии тоҷикон – Мехргон, Тиргон ва Сада низ таърихи куҳан доранд ва аз қадим дар сатҳи баланд таҷпил мешуданд.

Дар муассисаҳои таълимӣ бо истифода аз дарсҳои тарбиявӣ, ҷорабиниҳои беруназсинӣ ва тадбирҳои дигар ба ҳонандагон

Эмомалӣ Раҳмон нақши асосӣ бозид. Сарвари қишвар дар тавсифи ин ҷашни фарҳунда ҷунин иброз доштаанд: «Ҷашни Сада ифодагари омодагӣ ба гардиши таҷпил мебошад. Он дар баргирандаи нияту орзухои гузаштагони мост. Одамон дар давраи авчи сардии зимистон бо орзу фарорасии фасли баҳори ҷонбаш ба ҳам ҷамъ омада, ҷорабиниҳои муҳталиф баргузор ме-

аст:
**Ҷаҳондор пеши ҷаҳонофарин
Ниёниш ҳамекарду ҳонд
офарин,**
**Ки ӯро фурӯғе ҷунин ҳадӣ
дол,**
Ҳамин оташ он гоҳ қиблा
ниҳод.
Яке ҷашни кард он шабу
бода
хвард,
Сада номи он ҷашни
фарҳунда кард.
Зи Ҳушанг монд ин Сада
ёдгор,
Басе бод ҷун ӯ дигар
шахриёر.

Тавзехи аллома Берунӣ низ ҷолиб аст: «Сада гӯянд ва он ёдгори Ардашери Бобакон аст ва дар иллату сабаби ин ҷашни гуфтаанд, ки ҳар гоҳ рӯзҳо ва шабҳоро ҷудогона бишморанд, миёни он ва охири сол сад ба даст бояд». Гурӯҳе аз муҳакқиқон сабаби Сада ном гирифтани ин ҷашниро аз он медонанд, ки аз ин ҷашни то Наврӯз 50 шабу 50 рӯз аст. Вобаста ба ин, Садаро ҳамчун пайдомар аз наздикишавон Наврӯз тавсиф мебахшанд. Сада дар айёми мо шукӯҳу шахомати тоза пайдо кардааст ва ба таври оммавӣ дар охири мөхӣ декабр, дар он ҳангом ки аввалин нишонаҳои фасли баҳор ба назар мерасанд, ҷашн гирифта мешавад.

Ҳангоми тавсифу ситоши ҷашни Сада ва тавзехи таърихи он ба ҳонандагон муҳим аст, ки ба ҷонбони тарбиявии ин фарҳунда ҷашни дикқати маҳсус зоҳир карда шавад.

Саломат САМАЛОВА,
омӯзгори мактаб-интернати
№4 барои қӯдакони имконията-
шон маҳдуди шаҳри Душанбе

МУЛОҲИЗА

Омӯзгор бояд ҷадор башад

Солиёни зиёдест, ки дар бораи китобҳои дарсии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мақолаю тақризҳо ба ҷоп мерасанд ва дар онҳо оид ба ҳусну кубҳи ин китобҳо сухан гуфта мешавад. Ин, албатта, амали қобили қабул аст ва ба тақмili минбаъдаи китобҳои дарсӣ ва бартараф қардани камбуҷидҳо мусоидат мекунад. Ба мушоҳида мерасад, ки бâzân мулоҳизаронҳо атрофи ин ён китоби дарсӣ шиддат мегиранд ва ҳатто ҷанде аз муаллифон ба таънау таҳқири муаллифони мураттибони китобҳо роҳ медиҳанд. Ҳар як амал бояд дар доираи одоб ва бо риояи ҳадду андоза сурат бигирад. Ҷойи баҳс нест, ки ҳеч як китобу дастуре комилан орӣ аз норасой ва ба талабу шавқу завқи ҳамагон пурра муовофиқ буда наметавонад, ҷун сатҳи даркӯ ғаҳмиш ва диду ҳоҳиши ҳама яксон нест.

Аслан, китоби дарсӣ роҳнамою заминai меҳварӣ буда, ҳатмӣ нест, ки дар он матнӯ маълумоти зиёд оварда шавад. Омӯзгори ҷадор башад ва дорои вусъати назар дар асоси матнҳои китоби дарсӣ мавзӯъро дар такъя ба омӯхтаҳои иловагии худ ба шоғирдон ба таври бавусъат, бо овардани далелу ҳикоятҳои ҷолиб (ҷун замима ба маълумоти китоби дарсӣ) шарҳ медиҳад. Масалан, агар дар китоби дарсии «Забони тоҷикӣ» барои таълими мубтадо 5-6 ҷумла оварда шуда бошад, кифоя аст. Омӯзгор метавонад бо иловай ҷанде ҷумлаи дигари муовофиқ бамазмун худ мавзӯъро тақмил бахшад ва ё аз китобҳои бадеии мутолиаҳардааш иқтибосҳо оварад. Барои ин ҳар омӯзгор бояд ҷадор башад, ба дарсҳояш ҳаматарафа омода шавад, нақшаи дарсии саҳҳе пурра нависад.

Бехуда нагуфтаанд, ки омӯзгори ҷадор корист. Омӯзгори ҷадор китоби дарсӣро чун дастури пуррао комил ба даст намегирад, балки онро ҳамчун маълумотнама бунёдии дарсҳо мединад ва донишу таҷриби андӯхтаашро ба он замима мекунад. Ба ҳонандагон низ талқин бояд намуд, ки ҳарзаш ҳамагон низ ҳамагон ҷадор башад, ба ҳар мавзӯъ аз нашрияҳо, радиоу телевизион ва китобҳои илмию бадеии сарҷашмаҳои дигар маълумоти илва дарёбанд.

Бо ин гуфтаҳо мө, албатта, ҳадаф надорем, ки нисбат ба мақолаю тақризҳо оид ба китобҳои дарсӣ ӯзтиroz байён намоем. Чунонки иброз доштем, мулоҳизаҳо атрофи китобҳои дарсӣ муҳиму мӯфиданд, вале талаботи аз ҳад зиёд аз ин гуна китобҳо қобили қабул нест. Омӯзгори ҷадор худ таҳқимбахши китобҳои дарсӣ ва донишу таҷриби ў замима бар онҳо.

Гуландом НАЗАРОВА,
омӯзгори синѓҳои ибтидиои
мактаби №2-и ноҳияи Файзобод

ЁДГОРИ ҲУШАНГ

дар бораи ин ҳама ҷашни таъриҳии милӣ маълумоти коғӣ бояд дод. Ин ҳам шогирдонро аз таърихи ҳалқи ҳуд бештар оғоҳ мекунад, ҳам онҳоро дар руҳияи ватандӯстию ифтиҳори милӣ тарбия менамояд ва ҳам меҳру муҳаббати насли наврасро ба аньанаҳои милӣ афзун месозад.

Ҷое аз ҷашни ҳуҷастаи тоҷикон Сада ном дорад. Дар бораи ин ҷашни низ шогирдони майаҷумоти коғӣ бояд дод. Ин ҳам шогирдонро аз таърихи ҳалқи ҳуд бештар оғоҳ мекунад, ҳам онҳоро дар таълимоҳои фарҳолона ширкат варзанд. Дар хусуси ҷашни Сада омӯзгор (роҳбари синѓӣ) аз сарҷашмаҳои гуногун метавонад иттилоҳ дастарас намояд. Бояд зикр кард, ки дар аҳди Шуравӣ ҷашни Сада чун Мехргон Тиргон майаҷумоти коғӣ бояд дод. Ин ҳам шогирдонро аз таъриклини Ҳуҷастаи тоҷикон Сада номинанд. Танҳо пас аз ба Истиқлоли давлатӣ расидани Тоҷикистон Сада аз нау эҳӯ шуд ва ба ҷашни ҳамагонӣ табдил ёфт. Дар умри дубора дарёftани Сада сиёсати фарҳангпарваронаю ватандӯстони Пешвои миллат, муҳтарам

Дар шаҳри Панҷакент ба маблағи беш аз 2,1 миллиард сомонӣ маҳсулоти кишоварзӣ истеҳсол шуд.

АФКОР

Омӯзиши забонҳои хориҷӣ, хоса, русиву англисӣ тақозои замон мебошад. Муноҳидонд, ки методикаи таълими забонҳо дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаву олий нисбатан кухна шудааст, он ба раванди зиндагӣ, шароити иҷтимоӣ ва талаби замон чандон мувофиқ нест. Барои мисол, талаба дар мактаби миёна 9 сол ва дар мактаби олий 2 сол дарси забони англисӣ меомӯзӣ, аммо ба истиносӣ азҳуд кардан чанд калимаву ибора озодона гуфтгӯ карда наметавонад. Акси ин ҳол, дар марказҳои забономӯзии ташкилотҳои гуногуни чамъияти тӯли б моҳи таҳсил хонанда дар сатҳи кофӣ ин ё он забони хориҷиро аз худ мекунад. Зоро дар ин марказҳо усули таълим дигар аст, омӯзгорони ботаҷриба машғулият мегузаронанд, аз методҳои интерактивӣ самаранок истифода мебаранд. Дар макотиби олий забономӯзиро, асосан, аз нав оғоз мекунанд, ки ин завқи донишҷӯи забондонро мекоҳонад. Зарур аст, ки имрӯз тарзи таълими забонҳои хориҷӣ, аз ҷумла, русӣ ва англisisiro дар макотиби таҳ-

мияти ҷиддӣ зоҳир намоянд, оид ба забономӯзӣ асару маводи тарбиявию таблиғотӣ омода кунанд. Шояд тасвири муваффақиятӣ «қаҳрамони забондон» ва нокомиҳои персонажи бепарво дар бедории майли забономӯзии хонандагон ва дучанд гардидани завқашон низ мусоидат кунад.

Дар сайтиҳои иҷтимоӣ шабакаҳои интернет, баҳусус, ба воситаи телевизионҳои «Сафина» ва «Бахористон» пахш шудани дарсҳои забономӯзӣ падидар тоза аст. Ин амал боиси дастгирӣ бояд бошад, зоро ҷунун барномаҳо ёрирасони беминнати мо – омӯзгорони забонҳои хориҷиянд.

Забони англисӣ яке аз пахнгаштатарин забонҳои рӯи дунё ба ҳисоб меравад, ки бо он 337 миллион одам ҳамчун забони модарӣ ва 350 миллион ҳамчун забони дувум ҳарф мезананд.

Омӯзиши забони англисӣ дар вазъияти имрӯзни тараққиётӣ иқтисодӣ, иҷтимоӣ, рушди таълиму тарбия ва воридшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба фазои ягонаи таҳсилоти ча-

АНГЛИСИРО БЕШТАР БОЯД ОМУХТ

силиоти миёнаву олий тағиیرдиҳем, омӯзгорони ботаҷрибари ҷалб намоем, аз методу усулоҳои нави замонавӣ, таҷҳизот, васоити техники сабтҳои овозиву намоиши моҳирона ва самаранок истифода барем. Дар синфҳои поёни ба ҷойи омӯзиши имло бояд бештар ба тарзи муюшироти хонандагон эътибор дигар, зоро дар ин синну сол наврас қобилияти дарки қоидоҳои забонро надорад. Дар муассисаҳои таълими ҳар ҷо бештар гузарондани «Ҳафтҳои забонҳо» ба манфиати кор аст.

Яке аз роҳҳои таъсиррасонӣ ба омӯзиши забони хориҷӣ ва баланд бардоштани маърифати забондонии наврасону ҷавонон бо истифода аз технологияҳои инноватсионӣ, васоити аҳбори омма, адабиёти бадеъ фароҳам овардани шароити мусоид мебошад. Мутахassisони соҳа, адабон, журналистон ва публистиқонро мебояд ба ин масъала аҳам-

хонӣ рӯз то рӯз зарурати бештар пайдо намуда истодааст. Ҳамчунин, қишивари мо бо зиёда аз 150 давлати ҷаҳон муносибатҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ, тиҷоратӣ ва дипломатӣ дорад ва ин робитаҳо тақозо менамояд, ки мономӯзгорон барои омӯзиши забони хориҷӣ ба хонандагон дар муассисаҳои таълими ҳар ҷо бештар ва бештар усули ғаъволи таълимиро ба роҳ монем. Агар дар рафти дарс шавқи хонандаро ба забономӯзӣ бедор карда тавонем, ў ба ҳудомӯзӣ майл пайдо карда, мустақил мешавад. Ҳамин тарик, омӯзгор ҳамчун як шаҳси роҳнамо ва ёрирасон барои хонанда дар раванди омӯзиши забони хориҷӣ нақши бориз гузашта метавонад.

*Дилишодай ДАВЛАТШО,
омӯзгори забони англисии
МТМУ №63-и ноҳияи Шоҳмансур*

ДИДГОҲ

Агар сесад забон донӣ...

Замони мусоир аз ҳар қадоми мо омӯзиши забон ва нозукиҳои онро талаб менамояд. Агар ба таври дигар гӯем, талабот ба забондонӣ торафт мебошад. Ин аст, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти роҳбарии хирадмандони Асосгузори сулҳу вадҳати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти қишивар, мұхтарам Эмомали Раҳмон барои забономӯзии насли наврас шароитҳои заруриро фароҳам овардаанд. Таҳсил дар гурӯҳ ва мактабҳои русӣ яке аз ҷунун имконот ба шумор меравад.

Имрӯзҳо дар тамоми шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурий муассисаҳои таълими ӯ ё гурӯҳҳои алоҳидае ҳастанд, ки хонандагон бо забонҳои русиву англисӣ таҳсил мекунанд ва ин забонҳоро ба таври амик меомӯзанд. Маълум аст, ки ҷунун талабот дар мавзӯҳои шаҳрнишин бештар мушоҳида мешавад. Бемуҳобо, дар пойтаҳти қишиварамон – шаҳри Душанбе дар ин ҳусус талабот зиёдтар дидар мешавад, ҷониши падару модарон таҳсилни фарзандони ҳудро бештар дар ҷунун гурӯҳҳо интиҳоб мекунанд. Тавре ки медонем, тибқи қонун онҳо аз ин ҷиҳати соҳибхӣ ё ҳам ҳастанд. Аммо бояд як паҳлуи масъаларо нодидар, нағираро: дар муассисаҳои таълими ӯ ё гурӯҳҳо, ки дар онҳо таҳсил бо забонҳои русиву англисӣ ҷорист, норасони мутахassisон зиёд эҳсос мегардад. Фикр мекунам, барои омода кардан мутахassisон бо забонҳои русиву имрӯзҳо имконият дар донишгоҳҳо беҳтар шудааст. Роҳи асосии ҷалби ҷавонон ба ин самт ҳавасмандгардонии онҳост.

Ҷойи инкор нест, ки алҳол ҷавонони забондонро ба омӯзиши ҷалби қардан андаке душвортар шудааст. Барои ҷалби онҳо тамоми ҷомеа ва мақомоти даҳлдор бояд масъулияти эҳсос намоянд. Масалан, дар муассисаҳои таълими метавон ҳам аз ҳисоби Ассотсиатсияи волидону омӯзгорон ва ҳам аз ҳисоби сарфаи маблагузории сарикаст мутахassisони мазкурро ҳавасманд кард. Ҷавонон ҳам бо сухани ҳуб, ҳам бо ифтиҳорномаву сипоснома ҳавасманд мегарданд. Мутаассифона, на ҳамаи мо ба ин масъалаи таваҷҷӯҳҳо зоҳир менамоем. Ба андешаи инҷониб, маорифпарварӣ ва таваҷҷӯҳҳои роҳҳои забономӯзӣ аз Пешвои миллат бояд омӯзм, ки то ҷиҳоза ба омӯзгор ва мақоми ӯ, баҳусус, ба ҷавонон назари нек доранд ва барои ҳавасмандгардониву қадршиносии онҳо ҳамеша талош меваразанд.

*Мунира САЙФИЕВА,
омӯзгори забони русии МТМУ №12-и ноҳияи Исмоили Сомонӣ*

Хунарпешагони тоҷик имсол дар шаҳри Парижи Фаронса ва Брюссели Подшоҳии Белгия таҳти узвони «Пиряҳ» намоиш пешниҳод менамоянд.

Агар пеш нарафтӣ, ногузир пас меравӣ; ғайри ин ду нест.

ЗАБОНОМУЗӢ

Муҳовараи муҳтасари забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ

(Барои омӯзгорони хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (синфҳои 5-11), устодону донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёнаи маҳсус, олии қасбӣ ва кормандони соҳаи маориф ва илм)

Тоҷикӣ	Русӣ	Англисӣ	Ово-навишт
ДАР ТАРАБХОНА – В РЕСТОРАНЕ – AT THE RESTAURANT			
Ман таомҳои тоҷикиро дӯст медорам.	Мне нравится таджикская кухня.	I like Tajik food.	[ai laik 'ta:dʒik fu:d]
Ман гурусна ҳастам.	Я голоден.	I'm hungry.	[ai' em 'hʌŋgrɪ]
Имрӯз чи гизое барои наҳорӣ (нисфирӯзӣ, шом) дорем?	Что у нас сегодня на завтрак (обед, ужин)?	What are we going to have for breakfast (dinner, supper) today?	[wɒt ə: wi: 'gəʊɪŋ tu: hæv fɔ: 'brekfəst ('dɪnə, 'sʌpə) tə'dei]
Ман об нӯшидан меҳоҳам.	Я хочу пить.	I am thirsty.	[ai æm 'θɜ:sti]
Имрӯз иштиҳо надорам.	У меня сегодня нет аппетита.	I have no appetite today.	[ai hæv nəʊ 'æpɪtɪt tə'dei]
Шумо кай наҳорӣ ҳӯрдед?	Когда Вы позавтракали?	When did you have breakfast?	[wen dɪd ju: hæv 'brekfəst]
Шумо чӣ ҳӯрдан меҳоҳестд?	Что бы Вам хотелось поесть?	What would you like to eat?	[wɒt wod ju: laik tu: i:t]
Ман ягон ҳӯроки гӯштдор ҳӯрдан меҳоҳам.	Я бы съел что-нибудь мясное.	I would like some meat. (I would like a meat dish.)	[ai wod laik səm mi:t]. [ai wod laik ə mi:t diʃ]
Ман гиёҳҳор (аз гӯшт парҳезкунда) ҳастам.	Я вегетарианка. (вегетарианец)	I am a vegetarian.	[ai æm ə vedʒi'te(ə)rɪən]
Шумо чой нӯшидан меҳоҳед ё қаҳва?	Вы будете пить чай или кофе?	Do you like tea or coffee?	du: ju: laik ti: ə: 'kɔfi]
Ман чойи кабуд менӯшам.	Я пью зелёный чай.	I drink green tea.	[ai drɪjk gri:n ti:]
Лутған, каме қаймок илова кунед.	Добавьте, пожалуйста сливки!	Add some cream please!	[æd səm kri:m pli:z]
Шакар илова кунам?	Сахар добавить?	Do you like sugar?	[du: ju: laik 'ʃʊgə]
Бале, лутған, як қошуқ илова кунед.	Да, одну чайную ложку, пожалуйста.	Yes, one teaspoon, please.	[jes, wəl 'ti:spu:n, pli:z]
Ба ман куличкаанд дихед.	Подайте мне печенье.	Pass me some cookies.	[pɑ:s mi: səm 'kɒkiz]
Боз каме қаҳва меҳоҳед?	Не хотите еще немного кофе?	Won't you have some more coffee?	[wəun't ju: hæv səm mɔ: 'kɔfi]
Ҳа, ҳоҳиш мекунам.	Да, пожалуйста.	Yes, please.	[jes, pli:z]
Ташаккур, не. Ба ман кифоя аст.	Спасибо, нет. Мне достаточно.	No, thank you. I've had enough.	[nəʊ, θæŋk ju: ai hæv hæd ɪ'nʌf]
Ман мизеро фармоиш додаам.	Я заказывал столик.	I have a reservation.	[ai hæv ə rezə'veʃn]
Пешхизмат, лутған, ба ман таомномаро дихед.	Официант, дайте мне, пожалуйста, меню.	Waiter, can I have the menu?	['weɪtə, kæn ai hæv ðə 'menju:]
Ба ми ягон ҳӯриши сабук пешниҳод кунед.	Посоветуйте нам какую-нибудь легкую закуску.	Can you suggest a snack?	[kæn ju: sə'ðʒest ə snæk]

(Давом дорад)

АЗ ПЕШРАФТИ ИЛМУ МАОРИФ ТО САНОАТИКУНОНИИ БОСУРЪАТИ КИШВАР

Мұқаддима

Мусаллам аст, ки ҳамасола Паёми Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтаром Эмомалий Раҳмон ба Мачлиси Олии мамлакат пешниҳод мегардад, ки ба тақвияти фаъолият ва рушди соҳаҳои хочагии ҳалқ такони чиддӣ мебахшад. Дар Паёми навбатии Сарвари давлат (28.12.2024) тамоми самтҳои сиёсати доҳиёӣ ва хориҷӣ мавриди таҳлилу арзёбӣ қарор дода шуданд. Дар Паём, аз як тараф, дар бораи дастовардҳои кишвар дар давоми як сол маълумот ироа гардида бошад, аз тарафи дигар, вазифаҳои муҳим барои рушди минбаъданӣ мамлакат муайян карда шуданд. Аз ин рӯ, метавон Паёмро барномаи амал барои пешрафти ҳамаи соҳаҳои хочагии ҳалқ ва замини асосии расидан ба ҳадафҳои олии мамлакат маънинодод кард. Чунки Паём таҳлилу таҳқик ва баррасиву дурнамои тамоми соҳаҳоро фаро мегирад.

Шоистай таъкид аст, ки дар замони соҳибистиколӣ тадриҷан дар кишвар дигаргуниҳои кулӣ ба вучуд омада ва тамоми соҳаҳои хочагии халқ ба марҳалаи нави рушд ворид гардид, сатҳи зиндагии мардум беҳтар шуд ва даромади буҷети давлатӣ бамаротиб афзоиш ёфт. Ин ҳама собит менамоянд, ки иқтисодиёти кишвар бомаром рушд мекунад. Тоҷикистон дар арзёбии созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ дар қатори амнтарин давлатҳои ҷаҳон қарор дорад ва моро мебояд дар роҳи таҳқими истиқлолу вахдат ҳамвора талоҷ намоем.

Нақши технология дар замони мусор

Дар асри технология он давлате кудратманду тавоност, ки из технология пешрафта ва васоити иттилоотии навин бархурдор бошад. Аз ин чост, ки Пешвои миллат дар Паём ба масъалаи истифодаи васеи технология ва рақамикунонии иқтисодиёт таваҷҷуҳи маҳсус зоҳир ва таъкид намуданд: «Чиҳати вусъат бахшидан ба равандҳои инноватсионӣ ва истифодаи ҳамаҷонибаи имкониятҳои технологияҳои ракамӣ дар иқтисодиёт пешниҳод менамоям, ки солҳои 2025 – 2030 «Солҳои рушди иқтисоди ракамӣ ва инноватсия» ўзлон карда шаванд».

Чаҳони мусоид тақозо мекунад, ки ба ин масъала аз зовияи фаротар нигоҳ кунем ва тавре дар раванди давлатдорӣ ва рушди иқтисоди миллиямон онро истифода кунем, ки омили асосии устувории давлат ва зиндагии шоистон мардум гардад. Вобаста ба ин масъала, Сарвари давлат дар панҷсоли оянда вазифаҳои мушаххасро пешниҳод намуданд, ки амалӣ намудани онҳо метавонад давлати моро ба низоми электрониву рақамӣ ва истифодаи самараноки технология дар ҳаёти иҷтимоию иқтисодӣ ворид соزاد. Аз ҷумла, иҷрои фаврии заминакои хукукӣ ва қабули санадҳои даҳлдор дар самти гузариш ба иқтисоди рақамӣ, шабакаҳои панҷ – ҷӣ (5G), инкишиф додани инфрасоҳтори рақамӣ, рушди марказҳои коркарди маълумот, таъсиси маҳзани мукаммали миллии маълумот, рақамикунioni пурраи хизматрасониҳои давлатӣ ва ташкили маҳзани ягонай хизматрасониҳои давлатӣ, рушди сармояи инсонӣ бо роҳи омӯзиш ва бозомӯзиши кадрҳо доир ба технологияҳои иттилоотӣ дар доҳил ва хориҷи кишвар ва баланд бардоштани маърифати корбурди технологияҳои рақамӣ, истифодаи васеи зехни сунъӣ дар пешниҳоди

хизматрасониҳо ва низоми бақайдгирии давлатӣ, андешидани чораҳо дар самти таъмин намудани амнияти киберии маҳзанҳои маълумот ва ташаккул додани соҳибкории ракамӣ ва рушди савдои электронӣ аз вазифаҳои аввалинҷараҷа дониста шуданд.

Бояд кайд кард, ки барои расидан ба ҳадафҳои зикршуда, аз як тараф, ба омода намудани кадрҳои баландихти-сосу хирфай ниёз ба миён ояд, аз ҷониби дигар, таъсиси ихтисосҳои замонавӣ зарурат пайдо мекунад. Ба ин маънӣ, Пешвои миллат дастур до-данд, ки «...дар заминаи Донишкадаи

да, дар ин бахш, дар мачмуъ, қариб 20 ҳазор чойи корй ташкил карда шуда-аст». Ин нишондод аз суръати рушди иқтисоди миллӣ дар кишвар шаҳодат медиҳад ва тақвият бахшидани ин самт ба ҳамаи соҳаҳо такони ҷиддӣ мебахшад.

Рушди маориф – калиди муваффақият

Шоистай таъқид аст, ки дар Паём-ҳои Пешвои миллат соҳаи маориф ҳамеша дар меҳвар қарор дорад ва баҳри рушди ин соҳаи ҳаётан мухим мунтазам тадбирҳои судманд андешида мешаванд. Дар Паёми навбатӣ низ соҳаи

аст, ки далели равшани ин гуфтахост. Дар чумхурй ба масъалаи фарогирии кўдакон дар зинаи таҳсилоти томактабий диккати чиддий дода мешавад, чунки маҳз заминай асосии шавқманд намудан ба омӯзиш дар кўдакистон гузошта мешавад. Аз ин рӯй, Пешвои миллат дар Паём масъулиниро вазифадор намуданд, ки «... дар панҷ соли оянда бо истифода аз ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ ва бо дарназардошти ҳадафи гузошташуда барои фарогирии 50 фоизи кўдакони синну соли томактабӣ бунёди 800 муассисай таҳсилоти томактабӣ ва беш аз 1000 муассисай таҳсилоти умумиро таъмин намоянд».

Дастгирий омӯзгорон

Масъалаи дигаре, ки ба рушди соҳаи маориф мусоидат мекунад, дастгирии иҷтимоии омӯзгорон ба ҳисоб меравад. Ҳукумати Ҷумхурии Тоҷикистон ҳамвора талош менамояд, ки шароити иҷтимоӣ баҳри фаъолияти бавусъату самарабахши омӯзгорон ҳамаҷониба таъмин карда шавад. Аз ин рӯ, ҳамасола музди меҳнати кормандони соҳаи маориф баланд бардошта мешавад. Дар баробари ин, онҳо бо қарзҳои имтиёзнику заминҳои наздиҳавлигӣ таъмин карда мешаванд. Инчунин, бо мукофотҳои соҳавию давлатӣ қадрдонӣ мегарданд. Дар Паёми Пешвои миллат таъкид гардид, ки «...дар панҷ соли охир маоши вазифавии кормандони соҳаҳои буҷетӣ ҷорӣ моротиба (солҳои 2020, 2022, 2023, 2024) ва дар мачмуъ, ба андозаи 100 фоиз зиёд карда шуд». Дар баробари ин, бо мақсади боз ҳам бехтар намудани сатҳи некуаҳволии мардуми кишвар ва тақвият баҳшиданни хифзи иҷтимоии аҳолӣ супориш доданд, ки аз 1-уми сентябрини соли 2025 «маоши вазифавии кормандони муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти миёнаи умумии соҳаи маориф 30 фоиз зиёд карда шавад; маоши вазифавии кормандони дигар муассисаҳои соҳаи маориф, соҳаҳои илм, фарҳанг, варзиш, тандурустӣ, муассисаҳои соҳаи хифзи иҷтимоӣ, мақомоти ҳокимият ва идоракунии давлатӣ ва дигар муассисаҳои буҷетӣ, инчунин, стипендияҳо 20 фоиз зиёд карда шавад».

Маблағузории соҳа ва вусъати бунёди мактабҳо

Бүсвай бүнэд мактаж
Дар замони сохибистиклой маб-
лаагузорй ба сохай маориф густариши
ёфт, ки заминаа асосии пешрафти
соха мебошад. Чунки асоси пешравий
ва рушди соха тадричан зиёд намуда-
ни маблаагузорй ба он ба хисоб мера-
вад. Ин холат аз таваччухи рӯзафзуни
Пешвои миллат ба сохай ҳаётан муҳим
шаходат медиҳад ва ахли маорифро
ба таълиму тарбия дилгарм менамояд.

Дар баробари ин, бунёди муасси-саҳои таълимӣ вусъат пайдо намудаву ҳамасола тезъоди зиёди мактабҳо мавриди истифода қарор мегиранд. Мусаллам аст, ки яке аз омилҳо ба-ланд гардидани сатҳу сифати таълими шароити мусоид ба ҳисоб меравад ба дар кишвар ҷиҳати омӯзиш ва таълими тарбия шароиту имконоти мусоиди фароҳам оварда шудааст. Пешвои миллият ҳангоми сафар ба шаҳру наво-хии мамлакат бевосита чанд муассисаи нави таълимиро мавриди баҳра-бардорӣ қарор дода, бо аҳли маорифи мuloқоту суханронӣ анҷом медиҳанд. Дар баробари ин, ҳамасола даҳҳо му-ассиси нави таълими мучахҳаз дар гӯшаву канори мамлакат бунёд ва ба ихтиёри хонандагон voguzoшта мешаванд. Дар се соли охир дар кишварро 1500 муассисаи таълими соҳта шудааст.

технология ва менечменти инноватсии шаҳри Кӯлоб Дошишгоҳи инноватсия ва технологияҳои рақамӣ таъсис дода шавад». Дар баробари ин, дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ таъсис додани ихтисос ва кафедраву факултетҳо ба максад мувофиқ буда, ин амалкард дар самти тайёр намудани мутахассисони варзидаи самти технологияи навин мусоидат хоҳад кард.

Саноатикунонии босуръати кишвар

босуръати кишвар

Яке аз хадафҳои стратегии мамлакат саноатикунонии босуръати кишвар ба хисоб мерарад. Дар Тоҷикистон тадриҷан навғонҳои зиёде дар соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ амалӣ гардида, бунёди корҳонаҳои саноатӣ бомаром идома дорад. Ин омил имкон фароҳам меорад, ки Тоҷикистон ба мамлакати саноатӣ табдил дода шавад ва маҳсулоти он дар арсаи ҷаҳонӣ ракобатпазир гардад. Зарур аст, ки дар бунёди корҳонаҳои саноатӣ аз технологияи муосир истифода гардад ва маҳсулоте коркарду истехсол шавад, ки аз як тараф, арzon, аз ҷониби дигар, дорон сифати баланд бошад. Маълум аст, ки имрӯз дар дунё ракобат дар бозори фурӯши маҳсулот дар авҷ буда, ин моро муваззаф мегардонад, ки дар заминai омӯзиш ва эҳтиёҷот корҳонаҳои нав бунёд ва маҳсулоти ватаниро ба фурӯш барорем. Ҷумҳурии Тоҷикистон манбаи заҳираҳои табии мебошад ва коркарду истихроҷи онҳо кишвари моро ба давлати тараққикардаву пешрафта дар арсаи ҷаҳон табдил медиҳад. Бинобарин, бояд бунёди корҳонаҳо дар доираи заҳираҳои табии ба роҳ монда шавад, ки манфиатбор ҳоҳад буд. Ҳушбахтона, дар мамлакат бунёди корҳонаҳо бомаром идома дорад ва он рӯз дур нест, ки маҳсулоти саноатии Тоҷикистон дар бозори ҷаҳони рақобатпазир гардад. Вобаста ба ин масъала, дар Паём таъкид шуд: «Танҳо дар соли 2024-ум 740 коргоҳу корҳонаҳои нарави истехсолӣ буҷӯд гардиши

Кабули санадхон мөрни ўзбек тилинда

Қабули санадҳои меърию ҳуқуки
Яке аз масъалаҳои дигаре, ки ба баланд гардидан сатҳу сифати таълиму тарбия ва аз рӯйи низоми муайян ҷараён гирифтани ин раванд мусоидат мекунанд, қабули қонун, барномаҳо ва стратегияҳои давлатӣ вобаста ба соҳаи маориф маҳсуб меёбад. Маҳз хучҷатҳои муҳим метавонанд, ки соҳаи маорифро ба меъёрҳои байнамилалӣ мутобиқ созанд ва дар ҷаҳони муосир рақобатпазир гардонанд. Стратегияву барномаҳои давлатӣ соҳаи маорифро ба низоми нави маорифи ҷаҳонӣ мутобиқ месозанд ва имкону шароит фароҳам меоранд, ки фაъолияти муассисаҳои таълими тадриҷан такмил ёбанд, сатҳу сифати таълим боз ҳам баланд бардошта шавад. Оид ба ин масъала дар Паём таъкид гардид: «Имрӯз дар соҳаи маорифи мамлакат ҳашт барномаи давлатӣ ва ду стратегияи дарозмуддат татбиқ шуда истодааст, ки ба рушду инкишофи таълиму тарбия, амалигардонии ислоҳоти соҳа, дастгирии мактабу омӯзгор, таълифи китобҳои дарсии насли нав ва такмили мазмуну мундариҷаи таҳсилот мусоидат менамояд!»

Хамчунин, вобаста ба омӯзиши забонҳои хорӣ, фанҳои дақик, таъбатинҳоӣ рӯзӣ таъмин намуданд.

▶ ҚОБИЛИЯТИ ЗЕҲӢ

ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҲО ДОИР БА ОЛИМПИАДА

(Идома аз шумораҳои гузашта)

Машгулияти панҷум (сифҳои 5-7)

81. Аз маҷмуи фигураҳои додашуда (расми 5) фигураҳои дар расм тасвир кардашударо созед. Фигураҳоро чапагардан кардан мумкин аст, аммо болои ҳам гузоштан мумкин нест.

Расми 5

82. Катакчаҳоро бо ададҳо тавре пур кунед, ки суммаи ададҳои дилҳоҳ дар се катакҳои ҳамсоя хобанд, ба 20 баробар бошад.

83. Ҳамаи ракамҳоро аз 1 то 9 дар доираҳаҳо тавре нависед, ки суммаи ракамҳои дар куллаи ҳар як квадрат чойгир буда, ҳамон як адад (расми 6) бошад.

84. Ракамҳои 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8-ро дар куллаҳои куб (расми 7) тавре чойгир кунед, ки суммаи ракамҳои ҳар як рӯя баробар шавад.

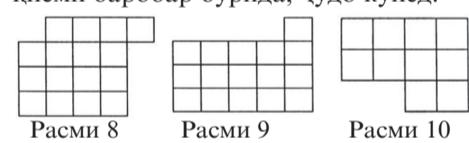
85. Манучехр мисолро дар сиёҳнавис кор карда, ҳангоми ба тозанавис кӯҷонидан, гузоштани қавсро фаромӯш кардааст. Ана натиҷаи ў:

$$6 \cdot 8 + 20 \cdot 4 - 2 = 40.$$

Қавсҳои заруриро ба ҷояш гузоред.

86. Фигураҳоро (расми 8 ва 9) аз рӯйи хати тӯр ба ду кисмҳои яхела бурида, ҷудо кунед.

87. Фигураҳоро (расми 10) ба ду кисми баробар бурида, ҷудо кунед.

Расми 8

Расми 9

Расми 10

88. Ду адади натуралий ёфта шавад, агар суммаи онҳо ба 179 баробар буда, яке аз онҳо аз дигараши 61 адад қалон бошад.

89. Барои хариди яхмос ба Шодӣ 7 сомонӣ, ба Шамсия 1 сомонӣ нарасид.

Вақте ки онҳо маблағҳои худро якҷоя карданд, ин маблаг ҳатто барои ҳариди як дона яхмос нарасид. Як яхмос чанд пул меистад?

90. Аз се танга яктояш қалбакӣ буда, он аз тангаҳои дигар сабуктар аст. Дар паллаҳои тарозу бе санг ҷанд маротиба баркашида, қадом танга қалбакӣ буданашро муайян кардан мумкин аст?

91. Масофаи байни ду мошинҳои дарроҳ ҳаракаткунанд ба 200 км баробар аст. Суръати мошинҳо 60 км/соат ва 80 км/соат мебошад. Пас аз як соат масофаи байни онҳо ҷой қадар мешавад?

92. Фигураро (расми 11) ба се қисми баробар тақсим кунед. Расми 11

93. Барои ҳариди 8 пуфак ба Сафо 20 сомонӣ нарасид. Агар ў 5-то пуфак ҳарад, 100 сомонӣ пулаш бокӣ мемонад. Сафо ҷанд сомонӣ пул дошт, як дона пуфак ҷанд сомонӣ аст?

94. Ҳалта 24 кг меҳ дорад, агар санги тарозу набошад, бо ёрии паллаҳои тарозу ҷӣ хел 9 кг меҳ баркашида ги-

онҳо бебакия тақсим мешавад, нависед.

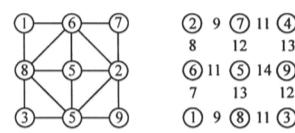
99. Нархи як табакча ва 1 табак 250 сомонӣ аст. Барои 4 табакча ва 3 табак 887 сомонӣ доданд. Нархи табакча ва табакро ёбед.

Ҳалли масъалаҳо ва нишондоди онҳо

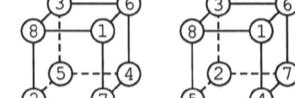
81. 81-84. Ба расмҳо нигаред.

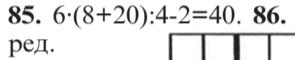
9 6 5 9 6 5 9 6 5 9 6

② 9 ⑦ 11 ④
8 12 13
⑥ 11 ③ 14 ⑨
7 13 12
① 9 ⑧ 11 ③

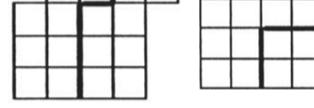

③ ⑥ ①
8 ⑤ ④
② ⑦
⑤ ④

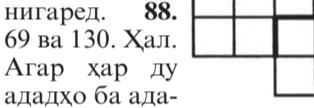

② ⑦ ①
8 ③ ⑥
⑤ ④
⑤ ④

85. $6 \cdot (8+20):4-2=40$. 86. Ба расм нигаред.

87. Ба расм нигаред. 88.

69 ва 130. Ҳал. Агар ҳар ду ададҳо ба адади хурд баробар мебуданд, он гоҳ суммаи онҳо ба 138 баробар мешуд, пас, адади хурд ба ними 138, яъне, ба 69 баробар аст. 89. 7 сомонӣ. Агар Шодӣ ақаллан як сомонӣ медошт, он гоҳ ин

маблағ барои яхмос мерасид. 90. Бо як маротиба баркашидан. Ба ҳар як паллаи тарозу яктояш танга мегузорем. Ду ҳолат имконпазир аст: 1) Баробарвазӣ, он гоҳ танга сеюм қалбакӣ мебошад; 2) Баробарвазӣ нест, пас танга қалбакӣ сабуктар аст. 91. Ҳамааш аз он вобаста аст, ки автомашинаҳо ба қадом тараф рафтанд (расмиро кашед): 1) Агар ба пешвози

ҳамдигар ҳаракат кунанд, он гоҳ 60 км; 2) Агар ба тарафҳои гуногун ҳаракат кунанд, он гоҳ 340 км; 3) Автомашинай дуюм ба якумаш баробар шавад, он гоҳ 180 км; 4) Автомашинай дуюм аз якумаш дур шавад, он гоҳ 220 км мешавад. 92. Ба расм нигаред.

93. Сафо 300 сомонӣ дошт. Як пуфак 40 сомонӣ аст. Агар Сафо 5 дона пуфак ҳарад, 100 сомонӣ пулаш бокӣ монда, барои ҳаридани боз 3 дона пуфак 20 сомонӣ ҳамроҳ кардан лозим мешавад. Пас, 3 дона пуфак 120 сомонӣ ва як донааш 40 сомонӣ мебошад. 94. Мо чӣ кор карда метавонем? Мехҳоро ба тӯдачаҳои баробар тақсим мекунем: 1) $24 \text{ кг} = 12 \text{ кг} + 12 \text{ кг}$; 2) $24 \text{ кг} = 12 \text{ кг} + (6 \text{ кг} + 6 \text{ кг})$; 3) $24 \text{ кг} = 12 \text{ кг} + (6 \text{ кг} + (3 \text{ кг} + 3 \text{ кг}))$; 4) Ду тӯдачаҳо якҷоя мекунем: $9 \text{ кг} = 6 \text{ кг} + 3 \text{ кг}$.

95. $6750 - 3894 = 2856$. Тарҳро бо ҷамъ намудан, месанҷем: $2856 + *8*4 = 6*5*$; 1) $6+4=10$ пас рақами оҳирини тарҳшавандада 0 ва $2856 + *9*4 = 6*50$ аст; 2) $5+1+*$ бо 5 ба итном мерасад, пас, 9 рақами дуюми тарҳшавандада -7 мебошад. Бо ибораи дигар, $2856 + *894 = 6*50$; 3) $8+8-1$ бо 7 ба итном мерасад, пас бо ибораи дигар, $2856 + *894 = 6750$ мебошад. 96. Чунин ададҳо вуҷуд надоранд. Суммаи ин ададҳо тоқ аст, пас онҳо дорои ҷуфтҳои гуногун мебошанд: фарқи ин ададҳо ҷуфт аст, пас онҳо дорои ҷуфтҳои яхдела мебошанд. Зиддият ба миён омад. 97.

Фигураро хосил намудан имконпазир аст, агар қозғалии росткунҷашакл ба порҷаҳои а, б, с бурида шуда, аз рӯйи хати пунктирий қат карда шавад. 98. 1, 2, 3, 4, 6, 12 ва 24. 99. Нархи табакча 112 сомонӣ, табак 137 сомонӣ мебошад. Қайд мекунем, ки 4 дона табакча ва 4 дона табак 1000 сомонӣ, 4 табак ва 3 табакча 887 сомонӣ аст, пас, якто табакча 113 сомонӣ мебошад.

Математика илми ҷавонон аст.
Дигар тавр шуданаш мумкин нест.
Зеро математика варзиши акл буда, барои он ҷобукӣ ва тобоварии ҷавонӣ зарур мебошад.

НОРБЕРТ ВИНЕР,
математики амрикоӣ, яке аз асосгузорони кибернетика ва назарияи зеҳни сунъӣ

рифтан мумкин аст?

95. Мисолро барқарор кунед: $6*5*8*4=2856$.

96. Суммаи ду адади натуралий ба 213 баробар аст. Як адад аз дигараши ба 38 кам аст. Ин ададҳоро ёбед.

97. Ҷӣ хел аз қозғалии росткунҷашакл фигураи дар расми 12 тасвиршударо соҳтан мумкин аст?

98. Ҳамаи ададҳоро, ки адади 24 ба

коҳиши манбаъҳои табии мусоидат мекунанд.

Пешрафтҳо дар соҳаи генетика, дорусозӣ ва технология тиббӣ, ки барои беҳтар кардани сиҳатии инсон ва табобати бемориҳои гуногун равона шудаанд, бидуни омӯзиши амиқи биология ва кимиё гайрифтиҳо, физика, химия, биология ва технологияҳои нағин, на танҳо дар рушди илми ва технология нағини мухим мебозад, балки барои пешрафти соҳаҳои иқтисодӣ, мухандисӣ ва технологияҳои итилоҳотӣ истифода мешавад.

Ҳамин тавр, омӯзиши фанҳои дақик имкон медиҳад, ки насли ҷавон ба талаботи замон ҷавобӣ бошад.

ИМКОНОТИ ФАНҲОИ ДАҚИҚ

чиёни соҳаи биотехнология ва мутахассисони соҳаи энергетики алтернативӣ аз ҷумлаи касбҳои серталаботи имрӯза ба хисоб мераанд.

Ҳамин тавр, омӯзиши фанҳои дақик имкон медиҳад, ки насли ҷавон ба талаботи замон ҷавобӣ бошад.

Чораҳо барои рушди омӯзиши фанҳои дақик

1. **Таълими мусоир.** Мусассаҳои таълими бояд барномаҳои таълимиро бо технологияҳои инноватсияӣ мутобиқ созанд ва дарсхоро шавқовару роҳандозӣ наёмианд.

2. **Таъмини омӯзгорон.** Омӯзгорони фанҳои дақик бояд доимо малакаву дониши худро тақмил диханд ва аз усуљҳои ҷадиди таълим бархурдор гарданд.

3. **Рушди манбаъҳо.** Мактабҳо ва донишгоҳҳо бояд бо таҷхизоти лабораторӣ, китобҳо ва барномаҳои

электронӣ таъмин шаванд.

4. **Хавасмандгардонӣ.** Барои толибилимон ва донишҷӯне, ки дар фанҳои дақиқ мувafferfa мешаванд, стипендияҳо ва имтиёҳо мӯкаррар карда шаванд.

Омӯзиши фанҳои дақик танҳо як ихтинос нест, балки талаботи мухимми чомеаи мусоир аст. Барои қозғалии росткунҷашакл ба ҷуфтҳои яхдела мебошад. Ҳамаи ҷуфтҳои яхдела якҷоя мекунанд. Ҷадид мекунем, ки 4 дона табакча ва 4 дона табак 1000 сомонӣ, 4 табак ва 3 табакча 887 сомонӣ аст, пас, якто табакча 113 сомонӣ мебошад.

Ҳулоса, Ҷӯлони Бистсолаи омӯзиши фанҳои табииносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф аз ҷониби Пешвои миллат қадами мухимми стратегӣ барои таъмини рушди устувори иқтисодӣ, илму маориф ва ҷомеаи Тоҷикистон мебошад. Ин ташабbus ба ҷавонон имконият медиҳад, ки дар рушди қишварӣ ҳуд саҳм гузоранд ва ба сатҳи ҷаҳонӣ бароянд. Омӯзиши фанҳои дақиқ яке аз асоситарин омилиҳои пешрафти ҳар як миллат аст. Ҷавонони донишманд ва соҳибистеъодӣ, ки оид ба фанҳои дақиқ маълумоти фароғир даранд, метавонанд ояндаи қишварро бештар равшан созанд. Ҷомеаи босавод ва пешрафта танҳо дар заминai омӯзиши илмҳои дақиқ ба вуҷуд омада метавонад.

Шамс КУРБОНОВ,
омӯзгори кафедраи фанҳои
табии-риёзии Коллеҷи тиббии ноҳияи Б. Ғафуров

ТАҲЛИЛ ВА ПЕШНИХОД

Дар ҷаҳони муосир рушди тафаккури техникий сарчашмаи мухими мешрафти иқтисодию иҷтимоии ҷомеа арзбӣ мешавад. Намудҳои тафаккури техникий зиёд аст. Масалан, тафаккури техникий илмӣ, технологӣ, муҳандисӣ, риёй (математикий) ва гайра. Тафаккури техникий низ ҳадди ақал се дараҷа дорад, ки дараҷаи аввал донистан ва фаҳмида тавонистани соҳтори таҷхизоту воситаҳои мөшинонот, ҳонда тавонистани накшаву деталҳои онҳо мебошад; сатҳи болотаразин, назариявӣ-амалий, доштани қобилияти лоиҳа-кашӣ-конструкторӣ, фикр кардан ва тартиб додани моделҳои нави мөшинҳои дастгоҳҳои нав аст; сатҳи сеюм, қобилияти иҳтироъкорӣ ва конструктории дараҷаи назариявии баланд мебошад. Ба рушди тафаккури техникий инсон ду роҳи асосӣ пешниҳод карда мешавад: якум, азхудкунни илмҳои табиию риёй, аз қабилии табииатшиносӣ, математика, физика, биология, химия, информатика, технология ва гайра; дуюм, рушди бевоситаи тафаккури техникий тавассути тарбияи малаҳои эҷодкорӣ, мунтазам ҳал намудани масъалаҳои мантиқӣ ва муаммоҳои мантиқӣ-техникий, таҳияи нақша ва графикаҳо, иҷрои лоиҳаҳои

омода шудааст, ки то як андоза мушкили омӯзгоронро осон месозад. Дар ин дастурроҳ, тарз, шакл ва методҳои гуногуни фаъольгардонии рафти таълими физика пешниҳод гардидаанд.

Якчанд намуди фаъолияти омӯзгорони физикаи шаҳри Исфараро пешниҳод менамоем.

Усули омӯзиши проблемавӣ. Омӯзиши проблемавӣ усули омӯзишишест, ки тавассути ба вучуд овардани вазъиятҳои проблемавӣ ва ташкили дурусти фаъолияти ҳонандагон дар чустуҷӯи роҳҳои ҳалли проблемаи пешниҳод гардида ба роҳ монда мешавад. Ин усуло дар ҳама марҳилаҳои омӯзиш истифода бурдан мумкин аст. Ҳонандагон дар раванди таълими маводи назариявӣ ва мушоҳидаҳо бояд мустақилона хулоسابарӣ намуда, таърифи мағҳумҳо ва қонунҳои физикиро шарҳ дода, муносибати байни бузургихоро ошкор карда тавонанд.

Усули лоиҳа. Дарси лоиҳавӣ усули навест дар педагогикии миллӣ ва моҳоло аз он самаранок истифода мебарем. Коркарди супоришҳои лоиҳавӣ аз якчанд зина иборат аст: коркарди супориши лоиҳавӣ (интиҳоби мавзӯъ, зермавзӯъ, таъсиси гурӯҳҳои эҷодӣ, омода намудани мавод, муайян карда-

ҳои мӯҳимтарини таълим ба ҳисоб меравад, ки мо дар фаъолияти ҳуд аз он васеъ истифода мебарем. Дар он шаклҳои кори инфиридорӣ, кори ҷӯфтӣ, кори гурӯҳӣ ва қайди ҳусусиятҳои фардии ҳонандагон истифода мешавад. Дар синфе, ки муаллими ботаҷиба дарс мегузарад, мушоҳида кардан мумкин аст, ки ҳонандагон ҳамроҳи муаллимашон чӣ тавр гирехи масъаларо мекушоянд: ба далелҳои пешомӯхтаашон така мекунанд ва хулоса мебароранд.

Кор бо китоб ва технологияҳои иттилоотӣ. Яке аз вазифаҳои мухими омӯзгор аз он иборат аст, ки ҳонандаро бо китоб, маълумотномаҳо, интернет ва дигар манбаҳои илму дониш шинос намояд ва кор карданро омӯзонад.

Ҳалли масъалаҳо. Фанни физикаро бидуни ҳалли масъалаҳо тасаввур кардан гайриимкон аст, зоро бо воситаи масъалаҳо тамоми ҳодисаҳо, равандҳо ва қонуниятиҳо табӣ шарҳу эзоҳ дода мешаванд. Ҳалли масъалаҳо тафаккури фикрӣ – техникӣ ва маҳорату малакаи амалии ҳонандагонро тақвият мебахшад. Масъалаҳоро дар ҳар гуна машгулиятҳо бо мақсади гуногун, аз ҷумла, барои гузориши проблема ва ба вучуд овардани вазъияти

Усули «Эврика». Истифодаи усули «Бозихои дидактика» бо номи «Эврика» дар рушди тафаккури техникий манфиатбахш аст. Ҳонандагон дар натиҷаи бахсу мунозира ва озодона баён кардани фикру ақидаи ҳуд доир ба ин ё он ҳодисаи физикӣ ба хулоса дуруст меоянд.

Ҳалли кроссворд. Ёфтани муаммоҳои дар кроссворд пешниҳодшуда, барои фаъол гардонидани қобилияти фикрии ҳонандагон ва тақрори мавзӯъҳои гузашта омӯхтани мавзуи нав, ёрирасон аст.

Истифодаи адабиёти бадӣ, илмию оммавӣ ва ҷадоидёти шифоҳии ҳалқ. Дар дарсҳои физика истифодаи пораҳо аз адабиёти бадӣ, илмию оммавӣ ва ҷадоидёти шифоҳии ҳалқ доир ба ҳаёт ва фаъолияти олимон, иҳтироъкорон, таърихи қашфиёти бузурги техникӣ, ҳодисаҳои табиат, соҳтмони иншиоти бузург, намоши видеофильмҳо ва барномаҳои телевизион, барои бештар аз ҳуд кардани мавзӯъҳои ҳонандагон ҳамчун воситаи ёрирасон хидмат мекунанд.

Ҳамчунин, баргузории ҳафтаҳои фанни физика ва озмунҳо, гузаронидани корҳои ҳаттӣ ва корҳои лабораторӣ такмилбахши сатҳи таълими

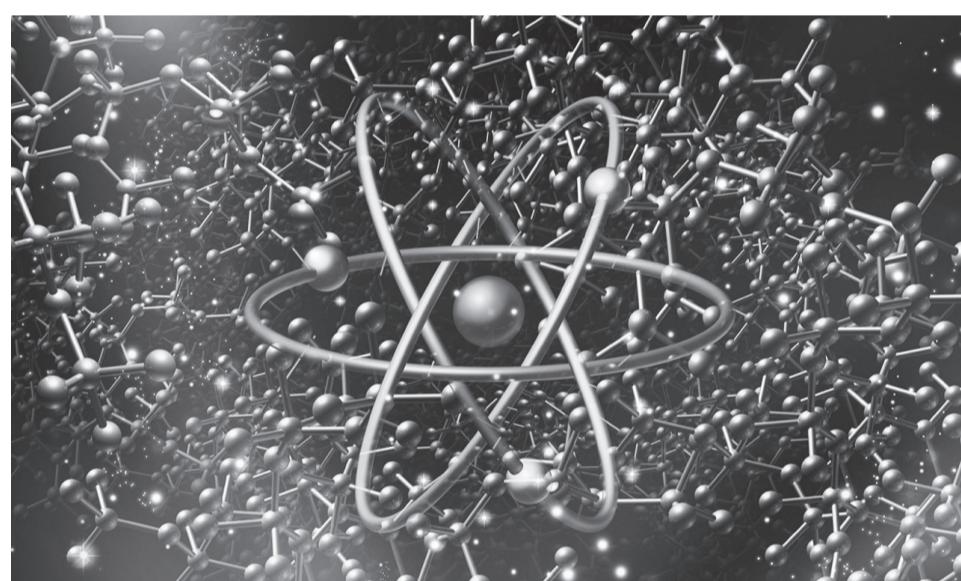
Рушди тафаккури техникий дар дарсҳои физика

эҷодӣ, таҳияи модел, механизми ва конструкцияҳои содатарин, ҳалли масъалаҳои конструкторӣ ва техникию технологӣ ва гайра.

Яке аз корҳои самараҳаҳои таълими тарбия истифодаи технологияи ҳозиразамон, яъне, компьютерҳо, воситаҳои сабти овоз, аудио – видео, телевизорҳо ва дастгоҳҳои аккосиу барномасозӣ дар раванди таълим мебошад. Ҳонандагон дар таълими мебошад. Фанни физика барои рушди тафаккури техникий имконоти зиёд дорад.

Рушди тафаккури техникий дар дарси физика тавассути машғулиятҳои амалий дар кабинетҳои фанни мӯҳаҳаз, бо истифода аз аёниятҳои зарурӣ, реактивҳо ва маводи кимиёвӣ, намунаи техника ва технологияҳо ба анҷом расонида мешавад. Инчунин, тафаккури техникий дар натиҷаи иштироки ҳонандагон дар корҳои беруназисинӣ, олимпиадаҳои фанни ва озмунҳои «техникҳои наврас» низ рушд мейбад.

Яке аз роҳҳои таълим ва тарбияи тафаккури техникий беҳтар намудани кори таълиму тарбия, ҷорӣ намудани усулоҳои фаъоли таълим ва низоми салоҳиятнокии таълим мебошад. Ҳоло фанни физика дар ҷумҳурӣ бо низоми салоҳиятнокӣ таълим дода мешавад, ки он афзалияти ҳудро нишон дода истодааст. Чоп шудани қитобҳои нави дарсӣ, нашри маводи таълими, бозомӯзии омӯзгорон дар курсҳои тақмили иҳтисос, ворид намудани тағйири иловагоҳо ба барномаҳои таълими барои иҷрои ин мақсади асосӣ равона карда шудааст. Афсӯс, ки аксарон маводи қитобҳои дарсии чопи солҳои пешин аз фанни физикаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мояхиятан ҷараёни таълими босалҳиятро инъикос карда наметавонанд ва мазмунан ба низом тобеъ нестанд. Аз тарафи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон барои омӯзгорони физика «Роҳнамоҳои фанни»

ни шаклҳои баёни ҷамъబастӣ), коркарди лоиҳа, ороиши натиҷаҳо, муаррифӣ ва арзбӣ. Дар ҳақиқат, ин усули аз оғоз истифодаи мухити зистро чун озмоишгоҳе, ки ҷаравёни маърифат дар он сурат мегирад, пешбинӣ менамояд. Ҳонандагон баъди ба оҳир расидани ҳар боб ё мавзӯъи қалон кори лоиҳавӣ иҷро мекунанд. Онҳо доир ба мавзӯъҳои омӯхташуда ва аҳаммияти физика дар пешрафти илму техника, татбиқи физика дар соҳаҳои мудофиаи мамлакат, иқтисодӣ, тиҷорат, тиб, технологияи иттилоотӣ, қайҳоншиносӣ, химияву биология маводи зиёдеро ҷамъ меоваранд. Инчунин, онҳо аз фаъолияти олимони машҳур гузоришҳои ҷолиби дикқат пешниҳод мекунанд. Иҷрои ин корҳо дар ниҳоди ҳонандагон эҷодкорӣ ва масъулиятшиносиро тарбия намуда, алоқамандии физика ва техникаро ба ҳаётӣ ҳаррӯза нишон медиҳад.

Ташкили корҳои фардӣ ва гурӯҳӣ. Таълими тафриқавии физика аз усул-

проблемавӣ, ташаккули маҳорату малакаи амалий, санчиши савияи дониш, тақрори мавзӯъҳои гузашта, мустаҳкамкуни дониш ва гайра мавриди истифода қарор додан мумкин аст. Дар таълими физика тақрибан сеъки вакти ҷудогардидаро барои ҳалли масъалаҳои истифода мебаранд. Мо бояд ба он муваффак шавем, ки оянда ҳонандагон ҳудашон масъалаҳоеро тартиб диханд, ки мояхияти техникий дошта бошанд. Агар ҳонандагон як масъала бо якчанд роҳ ҳал намояд, беҳтар аз он, ки сад масъала бо як роҳ.

Озмоишҳои ҳонагӣ. Озмоишҳои ҳонагӣ аз фанни физика яке аз намудҳои фаъолияти таълими ҳонандагон ба шумор мераҳад. Таҳти мағҳуми озмоишҳои ҳонагӣ ҷунин таҷриба ва мушоҳидаҳоеро фахмидан лозим аст, ки онҳоро ҳонандагон дар хона (ҳангоми тайёрӣ ба дарс) аз рӯйи супоришоти омӯзгор, ки ба маводи барномаи таълими мувоғик аст, иҷро менамоянд.

физика вобаста ба рушди тафаккури техникий ҳоҳад буд.

Барои беҳтар гардидани таълиму тарбия ва рушди тафаккури техникий бадӣ. 1. Дар ҳамаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва ойлӣ синфҳонаҳои фанни ва озмоишҳои ҳозиразамон мӯҳаҳаз карда шаванд, зоро илм бе таҷриба ва амалия ҳеч аст. 2. Даствурҳои замонавӣ аз тарафи омӯзгорони навовару пешқадам ва олимон ба чоп расонда шаванд. 3. Қитобҳои дарсии физикаи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар сатҳе ба чоп расонида шаванд, ки мояхиян рафиғ таълими босалҳияттаро таъмин карда тавонанд ва мазмунан ба низом тобеъ бошанд. 4. Чопи лугатҳои гуногун, донишномаҳо (комисҳо), барномаҳои дарсӣ, қитобҳои нави илмӣ-оммавӣ ба шароити замони мусоир мувоғик ба роҳ монда шавад. 5. Омӯзгорони ин фанҳо аз курси тақмили иҳтисос ва бозомӯзӣ ба таври ҷиддӣ гузаранд ва ин курсҳо самараҳаҳои босалҳияттаро таъмин карда тавонанд ва мазмунан ба низом тобеъ бошанд. 6. Бояд қитобҳои судманде оид ба ҳаёт ва фаъолияти илмию нобигагоне, ба монанди Абумуҳаммади Ҳоразмӣ, Абурайҳони Берунӣ, Абумуҳаммуди Ҳуҷандӣ, Аҳмади Ғарғонӣ, Абунасрӣ Ғоробӣ, Насруддини Ҷӯсӣ, Абубакри Розӣ, Абуалӣ Сино, Умарӣ Ҳайём ва олимони замони мусоир ба таври шавқовар ва оммағаҳм навишта, зери силсилаи «Аз ҳаёти одамони начиб» ба чоп расонда шаванд. 7. Дар мактабҳои оли ба масъалаи тайёр намудани омӯзгорони фанҳои дақiq аз ҳисоби ҳонандагони болақат дар гурӯҳҳои буҷетӣ барои муассисаҳои таълими бештар эътибор дода шавад.

Бобоҳон КАЮМОВ, омӯзгори физикаи МФД «Мактаби зеҳни ТОРУАН»-и шаҳри Исфара, Аълоҷи маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар факултети таъриҳи ва ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи академик Бобоҷон Faғуров ба истиқболи ҷаҳони 80-солагии Falaba дар Ҷангӣ дуоми ҷаҳон «Осорхонаи таъриҳи Ҷангӣ Бузурги Ватанӣ» ифтиҳо гардид.

Ректори донишгоҳ, профессор Аюб Усмонзода дар маросими ифтитоҳи осорхона дар бораи аҳаммияти Falaba бузург, қаҳрамонии фиристодагони Тоҷикистон дар майдонҳои набард, меҳнати шуҷоатноки мардум дар ақибгоҳ ва кумак ба фронт, поси хотираи бобоёну падарони қаҳрамон, аҳаммияти омӯхтани зиндагии ибратбахши онҳо барои насли ҷаҳон, тарбияи насли наврас дар руҳии ҳарбӣ-ватандӯстӣ, ҳудшиносӣ, ҳудогоҳӣ, таҳқими ҳоғизаи таъриҳӣ суханронӣ намуд.

Ифтитоҳи осорхонаи таъриҳӣ

Дар ҷорабинӣ гурӯҳи қалони устодону донишҷӯён иштирок намуданд.

Осорхона бо маводи ҷолиб – маълумоту навишташот, ақсу ҳуҷҷатҳо, ашёи (экспонат) таъриҳӣ, адабиёт, албомҳо донир ба таъриҳи ҶБВ мӯҳаҳаз гардида, донир ба таъриҳи ҷанг ва Falaba бузург маълумоти муғассалро фарориг аст. Экспонатҳои нодир – аслиҳаи ҷангӣ, сару либоси низомӣ, дастгоҳи алоқа, дурбин, ордену медалҳои давраи ҷанг дар шакли асл таваҷҷуҳи бинандагонро ба ҳуд ҷалъ месозанд.

Дар осорхона маълумоти алоҳида – ақсу ҳуҷҷатҳо донир ба ҶДДЛ ба номи С. М. Киров (ҳоло ҶДХ ба номи академик Б. Faғuров) дар солҳои пурӯшбӯи ҷанг, қорнамони устодону донишҷӯён донишгоҳ, аз ҷумла, шуҷоати донишҷӯён факултети таъриҳи Ҷангӣ. Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ Домулло Азизов, бародарон Муҳаммад Осимиҷ ва Зайнiddин Осимиҷ, шаш нафар ректори донишгоҳ, ки дар ҶБВ иштирок карда, барои мардонагӣ ба мукофотҳои ҷангӣ сазовор гаштаанд, оварда шудааст.

Нуъмон РАҶАБЗОДА, «Омӯзгор»

Дар Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон баҳшида ба ҷаҳони Сада конференсияи илмӣ-амалий баргузор шуд.

▶ ТАҲЛИЛ

ТАЪЛИМИ РАВИЯВӢ - ТАҶОЗОИ ЗАМОН

Тавре маълум аст, тайи 15 соли охир дар муассисаҳои таҳсилоти умумии чумхурӣ таълим аз рӯйи равия (вобаста ба интиҳоби фанҳо аз ҷониби хонандагон) ҷараён дорад. Дар ҳусуси то чӣ андоза самараҳаш будани ин раванд, дастоварду муваффақиятҳо дар иртибот бо ташкилу роҳандозӣ ва дурнамои он баҳри баланд гардида ништиҳои сифати таълим дар муассисаҳои таълимӣ дар сӯҳбат бо мо сардори раёсати таҳсилоти томактабӣ, миёнаи умумӣ ва иловагии Маркази чумхуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илм Бой Нодиров чунин иброз дошт:

- Вокеан, таълим аз рӯйи равия соли 2007 бо пешниҳоди Вазорати маориф ва илми кишвар дар муассисаҳои таълимӣ ташкил ва ба роҳ монда шуд, ки он замон таълими тафриқавӣ номиде мешуд. Максади асосии ба синфҳои таълими равия чудо намудани хонандагон, ба амал баровардани дифференциатсияи таҳассусӣ (тағриқа, яъне, гурӯҳбандии фан аз рӯйи равия) ва фардикунни таълим, фарҳам овардани шароити мусоид барои рушду сайқал додани малакаю истеъдод, аз худ кардани дониш тибқи равияи фанҳои ҷамъияти-гуманитарӣ, табии-риёзӣ ва технологӣ, ташаккули афкори шахсии хонанда, ҷаҳонбинӣ ва назари ў ба ҷомеа, инчунин, фаъолгардонии мустақилияти хонандагон ба шумор меравад.

Таълими равиявӣ мувофиқи қарори мушовараи Вазорати маориф ва илми чумхурӣ аз 31.12.2013, №20/27 оид ба тартиби ба синфҳои таълими равиявӣ чудо намудани хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил ва ба роҳ монда шуд. Он ҳангом дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ (ба истиснои муассисаҳои таълимию типи нау) гурӯҳбандӣ ба равияҳо аз синфи 10 иҷозат дода мешуд.

Аз оғоз таълими равиявӣ дар муассисаҳои таълими, ки дорои 2 синфи мувозӣ (параллелӣ) мебошанд, ба роҳ монда мешуд. Муассисаҳои таълимӣ вобаста ба шароиту имконият метавонанд дар яке аз синфҳои таълимиро аз рӯйи равия ба роҳ монанд. Ҳангоми ташкили равия майлу рағбат, қобилият, истеъдод ва маҳорату малақаи хонандагон, ҳамчунин, ҳоҳиши падару модар (ё шахсони онҳоро ивазкунанда) ба эътибор гирифта мешавад. Муассисаҳои таълими таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2019 ва солҳои минбаъда таълими равиявӣ ба роҳ монда шуд. Дар иртибот ба қарори мушовараи вазорат, тибқи нишондоди накшҳои таълими маъмурияти муассисаҳои таълими, ки зиёда аз ду синфи мувозӣ (параллелӣ) доранд, вазифадоранд, ки барои беҳтар гардида ништиҳои сифати таҳсилот дар синфи 7-11 таълими равиявӣ ташкил ва ба роҳ монанд. Сабаби шуруъ аз синфи 7 ташкил ва ба роҳ монданаи таълими равиявӣ дар он аст, ки хонандагон фанҳои асосиро аз синфи 7 ба таври мукаммал ва фароригар меомӯзанд (аз ҷумла, фанҳои физикаю алгебра, геометрия, химия ва гайра). Дар синфиҳои 7, 8, 9 хонандагон вобаста ба равияҳои ҷамъияти-гуманитарӣ, табии-риёзӣ ва технологӣ таълим дода мешаванд. Дар синфиҳои 10-11 хонандагон аз рӯйи интиҳоби қасби худ барои оянда ба равия, ки майлу ҳоҳиши дорад, ҷалб карда мешавад. Дар ҳусуси дастоварҳо дар ин самт метавон қайд кард, ки дар литсейю гимназияҳо, мактабҳои Президентӣ ва муассисаҳои таълими бараи хонандагон болаёқат таълими равиявӣ натиҷаҳои хуб дод. Зеро таълими шароити музаккӯи мазкур, бо шароиту имконот, аз ҷумла, синфиҳои кабинетҳои мучҳазонидашуда, озмоишиҳо бо маҷбутии лавозимоти зарурӣ (аз фанҳои табиию дақик), инчунин, ҳайати омӯзгорони

руսӣ, забони ҳориҷӣ, таъриҳ, ҳуқуқ, алгебра, физика, химия, биология) тарики тест ва ё гирифтани кори хатти доир карда мешавад. Соатҳои баҳши муассисаҳои таълимӣ бо қарори Шурои педагогӣ тақсим карда шуда, ба соатҳои асосӣ ҳолова мегардад. Таълим дар синфҳои равиявӣ тибқи низоми кабинетӣ ва ё дар синфҳои мучҳазонидашуда мешавад.

Бояд хотиррасон намуд, ки Марка-

ниянд, ғурӯҳ (соҳа)-и агротехникаро интиҳоб мекунанд. Ҳолова бар ин, аз ҳисоби соатҳои ҳоловагӣ дар асоси шартномаи байни муассисаҳои таълимӣ ва волидон, таълими пулакӣ вобаста ба равия ва зерравияҳо низ ба роҳ монда мешавад. Суоле пайдо мешавад, ки афзалияти ташкили таълими равиявӣ дар синфи 7-11 дар чист? Бояд гуфт, ки ташкил ва ба ба роҳ монданаи таълими равиявӣ аз синфи 7

зи чумхуриявии таълимию методии назди Вазорати маориф ва илм ҷиҳати таҷдид намудани стандарт, барнома ва нақшаи таълимӣ вобаста ба татбиқи ҳадафҳои «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табииатшиносӣ», дақик ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» ӯзлон намудани солҳои 2020-2040» ба «Нақшаи таълими муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2019 ва солҳои минбаъда» тағйирот ворид ва ҳулоасуви пешниҳодҳоро дар ин самт ба мушовараи Вазорати маориф ва илм ирсол намуд. Бо қарори ҳайати мушовараи Вазорати маориф ва илми чумхурӣ аз 29.08.2022, №12/18 дар муассисаҳои таҳсилоти умумии кишвар тибқи шароиту имконият, шуруъ аз соли таҳсилӣ 2022-2023 дар синфиҳои 7-9 таълими равиявӣ ба роҳ монда шуд. Дар иртибот ба қарори мушовараи вазорат, тибқи нишондоди накшҳои таълими маъмурияти муассисаҳои таълими, ки зиёда аз ду синфи мувозӣ (параллелӣ) доранд, вазифадоранд, ки барои беҳтар гардида ништиҳои сифати таҳсилот дар синфи 7-11 таълими равиявӣ ташкил ва ба роҳ монанд. Сабаби шуруъ аз синфи 7 ташкил ва ба роҳ монданаи таълими равиявӣ дар он аст, ки хонандагон фанҳои асосиро аз синфи 7 ба таври мукаммал ва фароригар меомӯзанд (аз ҷумла, фанҳои физикаю алгебра, геометрия, химия ва гайра). Дар синфиҳои 7, 8, 9 хонандагон вобаста ба равияҳои ҷамъияти-гуманитарӣ, табии-риёзӣ ва технологӣ таълим дода мешаванд. Дар ҳусуси дастоварҳо дар ин самт метавон қайд кард, ки дар литсейю гимназияҳо, мактабҳои Президентӣ ва муассисаҳои таълими бараи хонандагон болаёқат таълими равиявӣ натиҷаҳои хуб дод. Зеро таълими шароити музаккӯи мазкур, бо шароиту имконот, аз ҷумла, синфиҳои кабинетҳои мучҳазонидашуда, озмоишиҳо бо маҷбутии лавозимоти зарурӣ (аз фанҳои табиию дақик), инчунин, ҳайати омӯзгорони

ба рушди малакаю истеъдоди хонандагон мусоидат карда, баҳри азҳуд намудани фанҳое, ки ба он шавқу завқдоранд, замина мегузорад. Тағаккуру ҷаҳонбинӣ ва мустақилияти хонандагонро такомул мебаҳшад. Муҳимтар аз ҳама, дар иртибот ба Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табииатшиносӣ, дақик ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф, дар заманаи таълими равиявӣ мутахassisони соҳаҳои саноат ва иқтисодӣ, ки ҷавобғӯ ба талаботи бозори меҳнат мебошанд, омода карда мешаванд. Маҳз натиҷаи ба роҳ монданаи таълим аз рӯйи равия мебошад, ки мактабиён дар озмунҳои чумхуриявии «Илм-фурӯғи маърифат», «Ихтироъкорони ҷавон», «Фурӯғи субҳи донӣ китоб аст», инчунин, олимпиадаҳои фанӣ дар сатҳи чумхурӣ ва байналмилалӣ иштироки фаъолона намуда, пирӯзӣ ба даст меоранд.

- Дар баробари ин, таълими равиявӣ раванди имтиҳоноти доҳилшавиро тибқи низоми тестӣ барои ҳатмкардагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ вобаста ба ихтисоси интиҳобнамудаашон осон мегардонад. Дар синфиҳои 10-11 хонандагон аз рӯйи интиҳоби қасби худ барои оянда ба равия, ки майлу ҳоҳиши дорад, ҷалб карда мешавад. Дар ҳусуси дастоварҳо дар ин самт метавон қайд кард, ки дар литсейю гимназияҳо, мактабҳои Президентӣ ва муассисаҳои таълими бараи хонандагон болаёқат таълими равиявӣ натиҷаҳои хуб дод. Зеро таълими шароити музаккӯи мазкур, бо шароиту имконот, аз ҷумла, синфиҳои кабинетҳои мучҳазонидашуда, озмоишиҳо бо маҷбутии лавозимоти зарурӣ (аз фанҳои табиию дақик), инчунин, ҳайати омӯзгорони

соҳибтаҳассусу варзида пурра таъмин мебошанд. Ҳамчунин, таълими равиявӣ барои ба олимпиадаву озмунҳои фанӣ дар сатҳи чумхурию байналмилалӣ омода намудани хонандагон шароиту имконот ва заманаи хуб ба вуҷуд овард. Тӯли 15 соле, ки таълими равиявӣ дар муассисаҳои таълимӣ ҷараён дорад, самараӣ нек дод. Ҳамзамон, фаромӯш набояд кард, ки на ҳамаи муассисаҳои таълимӣ имконӣ таълими равиявӣ чудо намудани хонандагон таҳсилоти умумие имконпазир аст, ки ду ва зиёда синфиҳои мувозӣ (параллелӣ) доранд. Агар муассисаҳои таълимӣ базаи моддию техникии мустаҳкам (асбобу воситаҳои аёни, дастгоҳҳои техникии синфаҳонаю озмоишиҳои мусоиди мучҳазонидашуда) надорад, табиист, ки дар он таълими равиявӣ ташкил ва ба роҳ мондана гайриимкон аст. Ин омилҳоро ба назар гирифта, ташкили зерравияи технологияи информатсионӣ ва коммуникатсионӣ ба литсейҳо, гимназияҳо, муассисаҳои таълими махсус барои хонандагони болаёқат ва муассисаҳои таълими, ки дорои на камтар аз 50 адад компьютер, шабакаи интернет, китобхонаи электронӣ, проекторҳо ва кабинетҳои мучҳазонидашуда таълими равиявӣ чудо намудани байналмилалии барномасозии компьютерӣ мебошанд, иҷозат дода мешавад. Зерравияи агротехникӣ дар литсейҳо ва муассисаҳои таҳсилоти умумие, ки дар дехот ҷойигир буда, аз тарафи муассисаҳои ҳусусӣ, ҳоҷагиҳои дехонӣ, ассотсиатсияи падару модарон, фаъолони дехаву ҷамоат ва сарпарастон дастгири мейбанд, ташкил карда метавонанд.

Зерравияи индустрӣ – технологиро литсейҳо ва муассисаҳои таҳсилоти умумие, ки шароити ҳуби техники, моддиӣ, қадрӣ доранд ва дар назди корхонаҳои қалони саноатии шаҳрак ва шаҳрҳо ҷойигир мебошанд, ташкил карда метавонанд.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

СОЗАНДАГӢ

Дар дехаи Ваҳдати Ҷамоати дехоти Навбаҳори ноҳияи Кӯшониён бинои иловагии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии №52 ифтиҳои гардид.

Иншоот аз ду ошёна ва 4 синфиҳона иборат буда, барои 100 хонандагон дар як баст пешбинӣ шудааст.

ИФТИҲОИ БИНОИ ИЛОВАГИИ МАКТАБ ДАР КӯШОНИЁН

Дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии №52 600 хонандагон дар 12 синфиҳона ба таълимим ва тарбия фароғирифта шуда, ба онҳо 32 нафар омӯзгор дарс мегӯянд.

Раиси вилояти Ҳатлон Давлаталӣ Саид иброз намуд, ки рисолати аслии омӯзгор дар рӯҳияи ватандустӣ ифтиҳори миллӣ тарбия намудани насли наврас ба шумор меравад.

ФИДОЙ

Субҳонҷон дар ҳавои тоза гардиш карданро хеле дӯст медорад. Ҳар рӯз субҳи барвакт ба сайри Боги Ирам меравад. Гарки ҳаёл аст: «Чӣ кор қунам, ки имрӯз ҳам дарсам шавқовару шогирдонам аз ман розӣ бошанд?»

— Салом, устод!

Ин садо риштаи ҳаёли ўро барканд. Беихтиёр ба муҳотаби худ рӯ меаварад: мардоро, таҳминан 40-45-сола, бо табассуми ширин дар рӯ ба рӯйи худ мебинад.

— Салом! Аммо... Ба ростӣ, нашинохтам...

— Устоди азиз, муҳим ин аст, ки мо шуморо мешиносему дар ёд дорем. Ман, Соҳибҷон, ду қарат шогирди шумо: аввал дар мактаби раками 45-и собиқ ноҳияи Колхозобод (ҳоло Ҷ. Балхӣ), сипас дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шоҳтемур ба мосабақ омӯзондед. Шумо маро даврони мактабхонӣ «ширин-гуфтор» мегуфтед.

Байни устоду шогирд сӯҳбати сарироҳии гарму чӯшоне ба вукуъ пайваст. Дар нигоҳи устоду шогирд меҳру қадрдонӣ эҳсос мешавад. Устод меболад, ки шогирдаш дар ҳамон дехаи худ то ҳол бо бодгорию ҷорӯдорӣ машғул асту хонаи ободу фарзандони солеҳ дорад.

«45 сол. Гӯё дирӯзакак буд», — боз ба ҳаёл меравад ў. «Имрӯз дар радифи дигар устодон аз ман ҳам ёд мекунанд. Шояд бештар сифат мекунанд. Охир, ман тамоми ҳастии худро ба шогирдонам баҳшидааму мебахшам», — бо қаноатмандӣ аз дил мегузаронад ў.

Ин сӯҳбати сарироҳӣ ўро он рӯз рӯхбандӣ кард — ҳам фазои зебову ороми кишвари азиз, ҳам ёд аз шогирданаш...

Субҳон Фарҳуддинов имрӯз сарбаланд аст: ҳоло ҳам машғули пешаи омӯзгорист, ҳонаводаву шароити хуб, фарзандони солеҳу наберагони ширин дорад. Вале то ба чунин рӯзи нек расидан ҷӣ саҳтиҳоро паси сар кард!

Ҳеле ҳурдсол буд, ки ҳонаводашон аз ноҳияи Ваҳш ба дехаи Қизилсойи Дангаро кӯҷ баст. Мактаб дар дехаи Бовур буд, ки аз маҳалли онҳо дурттар карор дошт, он ҳам мактаби гилин, ки ҳамагӣ як синҳона дошту ҳонандагони синҳои 1-4 якҷо дарс меҳонданд.

Соли 1965 онҳо ба ноҳияи Колхозобод (Ҷалолуддини Балхии ҳозира) кӯҷ бастанд. Падараш, ки ҷорӯдору ғаллакор буд, акнун дар майдони пахта кор мекард ва бо ҳамин роҳ 8 фарзандро меҳӯронду мепӯшонд. Аммо Субҳон аз он ҳурсанд буд, ки мактаби ин ҷо ҳеле қалону барҳаво буда, дарсҳо бо се забон — тоҷикӣ, русӣ ва ўзбекӣ мегузаштанд. Бо миллату ҳалқиятҳои дигар шинос шуд, шаҳди дӯстиро ҷашид.

Пас аз ҳатми мактаб ҳуччатҳои ба факултети филологияи тоҷики Институти педагогӣ (ҳоло ДДТОТ ба номи С.Айнӣ) супорид. Соли 1979 ба сари баланд ба зодгоҳаш баргашта, ба омӯзгорӣ пардоҳт. Соли 1980 ноҳияи Ҷилиқӯл (ҳоло Дӯстӣ) таъсис ёфт. Акнун, дар ин ноҳия, дар баробари бо кори омӯзгорӣ, ў бо радиои маҳалӣ ҳамкорӣ карда, бо забони

гуворои тоҷикӣ дар ҳусуси аҳбору навигарии ноҳия ҳарф мезад.

Такдир ўро пас аз хонадор шудан соли 1982 ба Душанбе овард. Аввали дар мактаби №26-и ноҳияи И.Сомонӣ се сол кор кард, сипас ба мактаби №85-и Обигарм (ҳоло ш. Рӯғун) фиристода шуд. Ҳар рӯз аз шаҳр ба он ҷо мерафту меомад. Бо вуҷуди мушкилоти зиндагӣ, солҳои ҷангӣ шаҳрвандӣ низ аз омӯзгорӣ даст накашид: он солҳо дар мактаби №85-и ноҳияи Фирдавсӣ кор кард.

Як давраи пурбаракати фаъолияти омӯзгории Субҳон Фарҳуддинов дар ДАТ ба номи Ш. Шоҳтемур (он вақт Донишгоҳи кишоварзӣ) паси сар гардидааст: тӯли солҳои 2000-2023 аз омӯзгорӣ одӣ то ба вазифаи муовини декан оид ба тарбия (факултети механикӣ) ва муовини декан оид ба илм (факултети зоонженерӣ) фаъолият кард. Ҳамзамон, соли 2017 шӯъбай гоибонаи

ин даргоҳро бо ихтиноси инженер-механик ҳатм кард. Дехқонзодагӣ, муҳабbat ба забони тоҷикӣ ва муҳақкиси соҳаи меҳаниконии кишоварзӣ будан ба ў имкон доанд, ки ҷандин китоби дарсиро ба забони тоҷикӣ тарҷума ва дастурҳои методӣ таҳия кунад, истилоҳоти илми соҳаи кишоварзиро ба танзим дарорад. Замоне ки муассисаи таълимӣ ҳанӯз бо номи Донишкадаи ҳочагии ҳалқ ёд мешуд, ў дар зеҳни шогирдон вожаи «кишоварзӣ»-ро гашта бо баргашта талқин мекард, роҷеъ ба татбиқи забони тоҷикӣ дар факултетҳои гуногуни ин даргоҳ ва методикаи таълимии он мақолаҳо ба табъи мрасонд.

Муддати ҷорӯдорӣ дар соли 1983 ба ҳамон ҷониши махаллаи Фирӯз низ буд: барои ободонии маҳалла ҳеле қӯшишу ғайрат кард ва соҳиби обрӯю ҷаҳонӣ ҳамсаҳону ҳаммаҳаллаҳои худ гардид.

Ҳоло устоди заҳматкаш ба синни нафақа расидааст, вале боз ҳам фаъолияти худро идома медиҳад: аз соли 2023 дар вазифаи методист ва омӯзгор дар литсейи касбӣ-техникии саноати нассочии пойтаҳт фаъолият мекунад.

Соҳиби шаш фарзанд аст, ки ҳамаашон соҳибмâлумоту соҳибвазифа ва соҳибоила шудаанд.

Зиндагии Субҳон Фарҳуддинов ҳеле одӣ ба назар расад ҳам, таҷассуми шаҳсияти воқеии як омӯзгорӣ ғидой аст. Омӯзгоре, ки барояш шогирdon аз ҳама сарвати дунё қиматтаранд. Омӯзгоре, ки рисолати худро дар таъlimу тарбияи неки фарзандони миллат дар руҳияи ин гуфтаҳои устод Рӯдакӣ мебинад, ки ҳамеша зинатбахши дарси якуми ў дар оғози ҳар соли наవи таҳsил аст:

Ин ҷаҳонро нигар ба ҷашми хирад,

Не бад-он ҷашм, қ-андар ў нигарӣ.

**Ҳамчӯ дарёст в-аз нақуқорӣ
Кишиғе соз, то бад-он гузарӣ.**

**Азим БАЙЗОЕВ,
номзади илми филология,
устоди ДМТ**

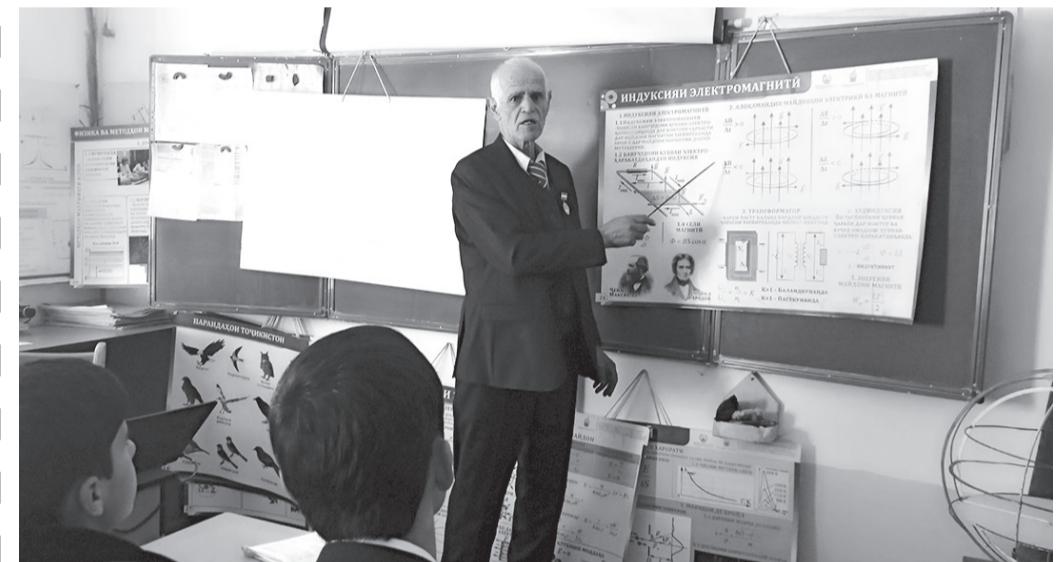
Зарринкӯҳ (кӯхи Зар ё Зардкӯҳ) боғтai ҳаёлöt набуда, воеъият аст. Ин кӯҳ дар болои дехаи зебоманзари Ушхарви ноҳияи Дарваз ҷой гирифтааст. Ушхарв маъни «Дехи баланд», «Ошени баланд», «Ҷойи офтобрас» ё «Офтобру»-ро дорад ва дехаест қадима, боғайзу баракат дар домани Зарринкӯҳи каторкӯҳи Дарваз. Дар ин деха, ки ҳамагӣ 70 ҳочагӣ дорад, шоирон, олимон ва ҳунармандоне ба воя расидаанд, ки обрӯю ҷаҳонӣ мекунад. Пайравони ин шаҳси забардасти соҳибевон Пирмуҳаммад Орзуев, Талабшо Акобиров ва ҳунарпешаи шоир Нуриддини Ҷаронӣ мебошанд. Номзади илмҳои фалсафа, шодравон Ҳудододагӣ Бобиев ва номзади илмҳои физика Алимуҳаммад Ҳолов ва Аълоҷи маорифи Йиттиҳоди Шуравӣ Насиб Ҳушов зодагони ин деха мебошанд.

Дар домани ҳамин кӯҳ, боз як шаҳсияти покзамир, ки қариб ним асри умри ҳешро ғидой таълиму тарбияи шогирdon

саршор аз меҳру муҳаббати шогирдону дабистон тай намуда, вориди даргоҳи маърифат мегардад ва масъулияти бар дӯшаш бударо сарбаландона иҷро мекунад. Устод роҳбари гурӯҳи санчиши сифати таҳsилot буда, роҳҳои гуногуни баланд бардоштани сатҳи дониши ҳонандагонро ба омӯзгорон пешниҳод менамояд. Инчунин, раиси кумитаи иттиҳоқи касбай муассисаро ба дӯш дошта, манфиатҳои кормандонро ҳимоя мекунад. Дар баробари фаъолияти касбӣ, ба корҳои ҷамъияти низ машғул аст. Муддате ба ҳайси раиси дехаи Ушхарв ва вакили маддум дар маҷлиси вакiloni ҳалқи ноҳияи Дарваз фаъолият намуда, хиссаи ҳудро дар ободии диёр гузаштааст. Ҳоло ҳам устод маслиҳатгари сокинони деха, баҳушо, ҷавонон мебошад.

Устод роҳнамою мададгори ҳамешагии омӯзгорони ҷавон аст. Мирзоалий Шогадоев бо шогирdonаш мунтазам машғулиятҳои иловагӣ мегузаронад ва ҳамин меҳри касб аст, ки ҳатто дар таътили тобистона барои омода намудани ҳонандагон ба олимпиадаи мактаббачагон ва Озмуни ҷумҳурияи «Илм-форӯғи

ДОНИШАФРӯЗЕ АЗ ЗАРИНКӯҲ

намудааст, ба дунё омадааст. Ин шаҳс устод Мирзоалий Шогадоев, омӯзгори физика ва математика мебошад. Җо таҳsилoti ибтидоиро дар дехаи Ушхарв гирифта, соли 1971 мактаби миёнаи раками 3-и ба номи Юлиус Фучики дехаи Сангевни ноҳияи Дарвазро бомувафқият ҳатм намуд.

Бо ҳидоятҳои устодаш Насиб Ҳушов Мирзоалии ҷавон баъди ҳатми мактаб (соли 1971) ҳуччатҳои шаҳри Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳӣ Рӯдакӣ, ба факултети физикаи математика супорида, онро соли 1976 бомувафқият ҳатм намуд.

Мирзоалий Шогадоев фаъолияти педагогиашро аз ҳамон сол оғоз намуда, то ҳол идома мебахшад. Faъoliatashro dar nohiai Kolxozobod (holo Ҷaloliddin Balxii) oғoz karda, bâdan bo amri takdir ba zodgoҳash barmegardadu dar dehkhon Zing, Shikov, Ushkarv ba omӯzgori moshgul meshavad. Az soli 2013 inchonib dar muassisa tаҳsiloti miёna umumi №3-i deha Sangevni faъoliat dorad. Ustod hamesho bo tайёрӣ puxta ba tаъlimgoҳ xozir shuda, az usulxoi musoiri tаъlim, baxusus, az pedagogikan irichtibot va tаъlimi bosaloҳi samaranok istifodha mebarad. Шогирdonash dar darsxoyi fayolonona va be qafomoni ištirok mekanand.

Устод Мирзоалий Шогадоев шаҳsияtest ба mушкиliҳi tobavar. Solxoi vaznini ҷang shahrvand barobari haxoron nafar omӯzgoron ba muzdi mehnati nochi konē shuda, kabsashro tark nakanad va dar on vaziyati murakkab, barъaks, beshtaru chidditpar fayolonona.

Новобаста аз sinnu solash, ustod mosafer besh az 6 kilometr roxro xar rӯz (dar faslҳoi garmo sarro), bo dili

«майриfat» faъoliatashro idoma medihad. Шогирdonash dar ozmunkho va olimpiadaҳoi nohiai, viloyati va ҷumҳuriyati ištiroki fayolonona namuda, bo iftihornomacho kadrondi shudaand. Устод, ҳамзамон, chor marotiba dar ozmuни «Omӯzgori soli Toҷikiſton» shirkat varzida sohibchoiza gardidaast. Ba ustod M. Шогадоев salomatӣ, rӯzgori osishtha va dar choda tаъlimu tarbияi nasli navras muvaqqiatiҳoi navin orzu menamom.

**Розибек АБДУХОЛИКОВ,
омӯзгори таъриҳ ва ҳукуқи
МТМУ №3-и ноҳияи Дарваз**

Қатора барои як мусоғир

Moҳi marti soli 2016 yak maktabbachi chonon dabistonro ҳatmi maktab (solis 1971) ҳuchchatҳoи shahri Kӯlob, ba amri takdir ba zodgoҳash barmegardadu dar dehkhon Zing, Shikov, Ushkarv ba omӯzgori moshgul meshavad. Az soli 2013 inchonib dar muassisa tаҳsiloti miёna umumi №3-i deha Sangevni faъoliat dorad. Ustod hamesho bo tайёрӣ puxta ba tаъlimgoҳ xozir shuda, az usulxoi musoiri tаъlim, baxusus, az pedagogikan irichtibot va tаъlimi bosaloҳi samaranok istifodha mebarad. Шогирdonash dar darsxoyi fayolonona va be qafomoni ištirok mekanand.

Bore kormandoni rohi ohan tasmin giriftand, ki xarakatro az istgoҳi mazkur қatъ sозанд. Valo mazkur shud, ki dar in makon ҳonandaе iқomat dorad va dubora xarakati қatoraro dar ҳatm sorkhi mazkur barcharor karandan. Ҳamim tavr, қatora dar yak rӯz du marotiba az rӯyī chadvali darsii maktabbacha dar in makon xozir meshud. In yagona қatoraе bud, ki tanҳo ба хотiri yak musoғir dar yak ҳatm sorkhi chand sol fayoliat karad.

ТАВАЧЧУХ

Обуна ба ҳафтаномаи «Омӯзгор» барои соли 2025

Агар хоҳед, ки дар соли 2025 аз навовариҳои соҳаи маориф ва илм огоҳ бошад, амру фармоиш ва дастурҳои вазири маориф ва илм ва асноди соҳаро сари вақт дастрас намоед, аз таҷрибаи судманди ҳамкасбон огоҳ гардед, таҷриба, андеша ва дарҳости худро пешниҳод карда тавонед, аз эҷоди бадеии ҳампешагон огоҳ бошад, ҷолибтарин нигоштаҳоро оид ба умдатарин масоили рӯз мутолия кунед ва сатҳи донишу маҳорату малакаи худро пайваста боло бардоред, ба нашрияи дӯстдоштаи худ – «Омӯзгор» обуна шавед.

Нархи обуна барои як сол бо иловави хидмати почта – 184 сомонию 93 дирам

СУРАТҲИСОБИ МО

КВД БА ТҶ «Амонатбонк» РМБ 350101626
с/х 20202972200817101000 РМА 010009400
ҳ/м 20402972316264 Ба «Омӯзгор»

ТАЛАФОТ

ФУЛОМ МУРОДАЛИЕВ

27 январи соли 2025 қалби сабиқадори матбуот, рӯзноманигори варзида Фулом Муродалиев аз тапидан бозмонд. Фулом Муродалиев (таваллуд 08.03.1936, дехаи Даҳанаи ноҳияи Ёвон), ҳатмкардаи мактаби ҳафтсолаи №2-и деха ва мактаби миёнаи ягонаи маркази ноҳия, солҳои 1955-1956 муаллими мактаби 7-солаи №2, ба номи В.И. Ленини ноҳияи Ёвон, солҳои 1957-1962 дошиҷӯи Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон ба номи В.И. Ленин (холо ДМТ) ва то соли 1964 омӯзгори мактаби 8-солаи дехаи Даҳанаи ноҳияи Ёвон буд.

манди «Тоҷикистони Советӣ», 1990-1992 сармуҳаррири ҳафтаномаи Иттифоқи журналистони Тоҷикистон «Суҳан», 1992-1996 ҷонишини сармуҳаррири ҳафтаномаи «Навиди бозаргон», котиби масъули мачаллаи «Тоҷикистон», масъули бахши матбуоти Вазорати кишоварзӣ, 2002 ҷонишини сармуҳаррири мачаллаи «Маърифат» (холо «Маърифати омӯзгор»), аз соли 2008 то синни нафақа муҳаррири шӯъбаи ҳафтаномаи «Омӯзгор».

Узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон (1968), дорандай нишонҳои «Аълоҳии маорifi Тоҷикистон» (2006), «Аълоҳии матбуоти Тоҷикистон» (2008) буда, бо медали «Ветерани меҳнат» ва унвони «Корманди шоистаи Тоҷикистон» мукофотонида шудааст.

❖ Кормандони нашрияи «Омӯзгор» аз даргуашти сабиқ ҳамкори худ, рӯзноманигори номвар Фулом МУРОДАЛИЕВ андуҳгин буда, ба аҳли оила ва хешону пайвандони марҳум изҳори ҳамдардӣ ва таслият менамоянд.

БАХШИДА БА

Бахшида ба ҷониши 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва иҷрои дастуру супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомали Раҳмон, ки зимни

Панҷакент: бунёди 4 бинои нави мактаб ва 1 кӯдакистон

пешниҳоди Паём ба Машҳиси Олий баён доштанд, дар дехаи Навободи Ҷамоати дехоти ба номи Лоиқ Шералии шаҳри Панҷакент соҳтмони кӯдакистон идома дорад, ки дар он 300 кӯдак ба таълимутарбия фаро гирифта мешавад.

Дар дехаи Богчай Ҷамоати дехоти Шинги шаҳри Панҷакент бинои нави муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №115 барои 800 хонанда, дар дехаи Озодагони Ҷамоати дехоти Ҳурмӣ бинои нави муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №31, дар дехаи Чинори Ҷамоати дехоти Чинор бинои нави муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №40, дар дехаи Косатароши Ҷамоати дехоти Косатарош бинои нави муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №123 бунёд гардида, дар онҳо барои таълимутарбияи насли наврас шароити мусоид фароҳам оварда мешавад.

Саодат ЭРГАШЕВА 225-81-61 (масъули обуна)

Зарнисор НИЗОМОВА (хуруфчин)

«Омӯзгор» таҳти рақами 271/рз-97, аз 27.09.2021 дар Вазорати фарҳангӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, таҳти рақами 0110005977 дар Кумитаи андози назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷонандешӣ маводе низ ба табъ мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифон ҳамфирӯзӣ набошад ва барои онҳо масъулиятро ба уҳда нагирад.

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридшашта баргардонида намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳоро дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютерии андозаи 14 (фосилаи 1,5)-и ҳарфи Times New Roman Тј қабул менамояд.

Нишионӣ: 734025, ш. Душанбе, хиёбони Айнӣ - 126.

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплексии «Шарқи озод» ба табъ расид.

Индекси обуна: 68850.
Адади нашр: 41953 нусха

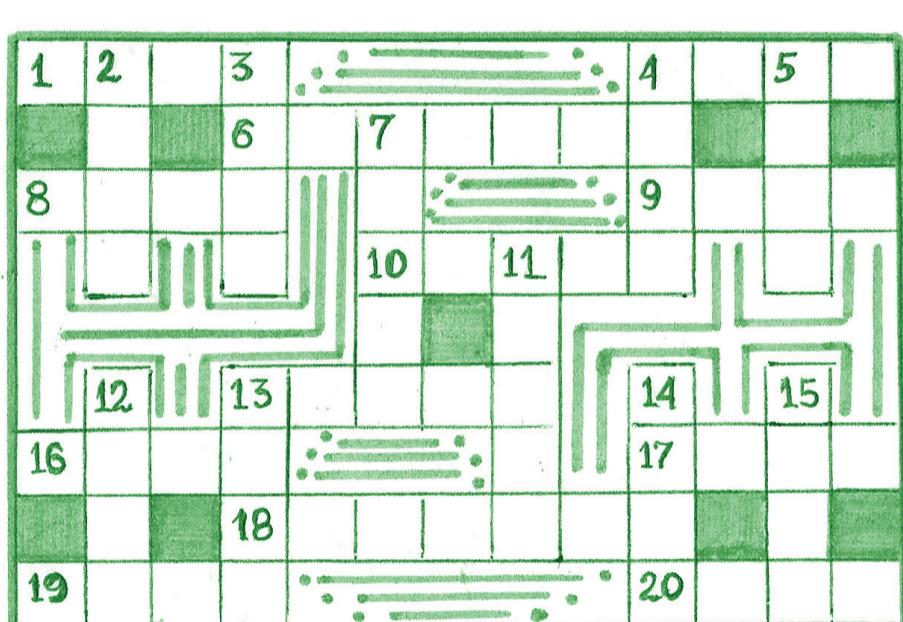
Почтаи электронӣ:
n.omuzgor@maorif.tj

Сомонаи ҳафтанома:
www.omuzgor-gazeta.tj

QR - коди сомонаи расмии нашрияи «Омӯзгор»

Навбатдори шумора
И. Тилабова

Аз ҷониши:

1. Муродифи «оташ».
2. Асосгузори «шебъи сафед» дар Эрон.
3. Судхӯрӣ, ғоидабарӣ.
4. Ҳаммаъни вожаи «мактуб».
5. Ҷинсият.
6. Металл.
7. Мардуме, ки дар химояи касе бошанд.
8. Исломӣ.
9. Шумораи миқдорӣ.
10. Адиб ва табиби асрҳои 10-11-и тоҷик.
11. Парчам, байрак, дирафш.
12. Ҳакими занона.
13. Шумораи миқдорӣ.
14. Адиб ва табиби асрҳои 10-11-и тоҷик.
15. Парчам, байрак, дирафш.
16. Ҳакими занона.
17. Шумораи миқдорӣ.
18. Адиб ва табиби асрҳои 10-11-и тоҷик.
19. Парчам, байрак, дирафш.
20. Ҳакими занона.

Мураттиб Хотами ХОМИД,
«Омӯзгор»